

**UNIVERZITA PALACKÉHO
V OLOMOUCI**

Filozofická fakulta

Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie

Zuzana Šafaříková, DiS.

PRACUJÍCÍ MAMINKY

Working mothers

Bakalářská práce

Vedoucí bakalářské práce: Prof. PhDr. Dušan Šimek
Olomouc 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci *Pracující maminky* vypracovala samostatně pod vedením Prof. PhDr. Dušana Šimka a všechny použité prameny řádně citovala a uvedla.

V Novém Městě na Moravě dne 22. února 2014

.....
vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Ráda bych poděkovala Prof. PhDr. Šimkovi za jeho profesionální přístup k vedení této bakalářské práce a za jeho cenné rady, které mi inspirativním způsobem pomohly tuto práci dokončit.

Současně bych ráda poděkovala mé rodině za pomoc a podporu při psaní bakalářské práce.

OBSAH

ÚVOD.....	5
A. TEORETICKÁ ČÁST	7
1. Historie ženy	8
2. Postavení ženy ve společnosti	10
2.1. (Ne)rovné pozice žen vůči mužům na trhu práce	10
2.1.1. Gender role	11
2.1.2. Nejčastější modely nerovností dle gender	13
2.2. Zaměstnanost žen	14
2.3. Rodinná politika	16
2.4. Vzdělávání žen	17
3. Postavení ženy v rodině	18
3.1. Péče o děti	18
3.2. Otec v rodině	21
3.3. Volný čas	22
4. Sladování rodinného a pracovního života	24
B. PRAKTICKÁ ČÁST	28
5. Cíl výzkumu a výzkumné otázky	29
6. Užití metody	29
7. Výběr a charakteristika vzorku	30
8. Interpretace dat	33
8.1. Základní informace	33
8.2. Přijetí zaměstnání	33
8.3. Realita	36
8.4. Dělbá práce	39
8.5. Rady ostatním maminkám	40
9. Závěr	44
Anotace	46
Použité zdroje	48
Seznam příloh	49

ÚVOD

„Jistě jste se s tím setkali, ať v okolí či v rodině nebo přímo u sebe samých. Mám na mysli nutkání, či dokonce touhu být dobří, nejlepší. Nejlepší je ten, kdo všechno zvládá nejlépe a je přitom v pohodě. V pohodě znamená, že nešílí, nehroučí se, nemá depresi, všechno stíhá, všichni jsou s jeho výkonem spokojeni, a když už je ve stresu, tak pouze v tom pozitivním, který ho nabíjí a dodává energii do dalších akcí.“ (Rydvaldová, Junová 2011, str. 13)

Má bakalářská práce nese název „Pracující maminky“. Toto téma jsem si vybrala proto, že já sama jsem byla během rodičovské dovolené zaměstnaná na částečný úvazek, a zajímalo mě, jak starosti všedních dní zvládaly ostatní pracující maminky.

Ve své bakalářské práci jsem se rozhodla věnovat životním cestám a osudům žen, které si zvolily ve svém životě tu těžší cestu. To v tomto případě znamená, že se nevzdaly svého zaměstnání na úkor péče o rodinu a domácnost a dokázaly si tak prosadit to, po čem toužily samy. Musely se nebo snad chtěly rozhodnout, zda dají přednost rodině nebo zaměstnání. Naštěstí v současné době existuje kompromis těchto dvou oblastí a to sladění rodinného života s pracovním. Životní podmínky žen jsou v současné době podmíněny několika faktory, jako je například vzdělání, charakter rodinných vztahů, zaměstnanost v daném regionu – v tomto případě se jedná o region Novoměstsko. Zde je v současné době celkem 355 nezaměstnaných žen ve věku 18 – 43 let. Z toho je 58 matek, které jsou nucené se po ukončení rodičovské dovolené evidovat na úřadu práce (statistika Úřadu práce kontaktního pracoviště Nové Město na Moravě, k 1. 3. 2014)

Ženy se snaží držet svého zaměstnání, aby o něj nepřišly, nebo si doplňují chybějící vzdělání. To také může být důvodem odkládání těhotenství do pozdějšího věku. Jiné ženy to řeší právě propojením rodinného života s pracovním.

Teoretická část mi bude sloužit jako východisko pro následující analýzu provedených rozhovorů. Jelikož má toto téma velice rozsáhlou základnu informací a přesáhly by povolený rozsah práce, soustředím se jen na ty podle mě nejdůležitější oblasti. Tuto část jsem rozdělila do čtyř hlavních kapitol. V první z nich zmíním stručně historický kontext postavení ženy ve společnosti a v rodině. Druhou kapitolu soustřeďuji na postavení ženy ve společnosti, kde popisují postavení žen z pohledu gender, jejich zaměstnanost, vzdělávání a zásahy či pomoc státu pro pracující maminky. V této kapitole také zmíním roli otce v rodině, jelikož jeho role je pro pracující matky velice důležitá. Třetí kapitola nese název postavení ženy v rodině, kde se budu věnovat péči o dítě a domácnost, samotnému mateřství a také volnému času pracujících žen. V poslední části se budu věnovat samotnému skloubení rodinného a pracovního života.

V praktické části se zaměřím na ženy z mikroregionu Novoměstsko, které během mateřské nebo rodičovské dovolené vykonávaly zaměstnání na jakýkoliv úvazek. Respondentkami budou ženy z mého blízkého okolí a dále ty, které mi byly doporučeny. Cílem této části bude zjistit životní strategii zvládání pracovních a rodinných rolí dotazovaných žen. K tomu budu využívat techniku přímého řízeného rozhovoru.

TEORETICKÁ ČÁST

1. Historie ženy

V době rodového zřízení fungovala zásadní rovnoprávnost mužů a žen a společně rozhodovali o záležitostech rodu. Převaha v manželství byla spíše na její straně, jelikož od narození setrvávala ve svém rodu a muž byl spíše hostem. Ke zlomu v tomto postavení dochází v době bronzové a železné, kdy v důsledku vzniku zemědělství, které vyžaduje namáhavé práce, ustupuje žena do pozadí. Hlavní změna nastala v tom, že muž již nechodil žít k ženě, ale naopak si ji odváděl do svého rodu. Matriarchát byl v této době změněn na patriarchát. Podstatné znaky této doby jsou dominantní postavení muže a podřízené postavení ženy. Žena byla vlastnictvím muže, který si ji ke sňatku kupoval. V době Říma ale bylo manželství již bez manželovy moci nad ženou. (Utrio 1994)

Na přelomu středověku a novověku se postavení ženy nezměnilo. Ekonomický a intelektuální svět ji neuznával. Byla podřízena muži, ať už v rozhodování o sobě samotné, o dětech, víře. Vždy musela jednat v souladu s vůlí manžela. Jejich úkolem bylo fungovat jako dokonalá manželka a hospodyně. Musela snášet manželovy urážky, příkazy a dokonce i násilí. (Utrio 1994)

Doba protestantských reforem byla dobou rozšíření gramotnosti a ta byla dopřána i ženě, aby mohla slovo boží předat vlastním dětem. Po dlouhou dobu tedy probíhalo domácí vyučování a ženy byly za vyučování svých dětí odpovědné. Za období Luthera se zdůrazňoval ideál manželství. Žena začala být vnímána jako člověk a myslící bytost. Od počátku 16. století do konce 18. století došlo k velkým zvrátům ve společnosti. Postavení ženy se však nijak nezměnilo. Výjimky tvořily pouze vládnoucí ženy, které ovšem ze začátku tento post získaly pouze tehdy, neexistoval-li mužský následník trůnu. (Utrio 1994)

V době osvícenství muži reformátoři chtěli ženu, která na ně po dlouhém dni bude čekat. Myšlení, které kladlo důraz na city, zdůrazňovalo rodinná pouta a lásku matky k dětem. Začala se formovat idea moderní nukleární rodiny, jejíž středem byla matka. Na konci novověku se žena dostává k práci, jelikož sám muž, pokud nevlastnil půdu, nemohl sám uživit rodinu. Pracovaly jako děvečky,

v textilním průmyslu, předly a dále se musely starat o domácnost. Když se žena musela živit sama, byla to pro ni ostuda. Osamělá žena byla neúspěšná a většinou klesla až k prostituci. (Utrio 1994)

Ke konci 18. století v období francouzské revoluce se ženy začaly účastnit náboženských hnutí. Bojovaly po boku mužů a národní shromáždění oceňovalo jejich statečnost. Muži si ale stále nepřáli, aby se ženy míchaly do politiky. Revoluce ovšem přinesla změny v rodině. Manželství bylo podloženo smlouvou, byl umožněn rozvod, manželky měly právo na část rodinného majetku. „*Památkou na Velkou francouzskou revoluci nezůstala středostavovská matka rodiny, která dožadovala řádného vzdělání, ani švadlena, žádající chléb pro své děti, nýbrž La Tricoteuse, přízračná žena, která se spokojeně dívala na hlavy kutálející se zpod gilotiny a pletla přitom punčochu.*“ (Utrio 1994, str. 108)

V polovině 18. století dochází k velké změně v rodině, kdy se otevřená rodina stává rodinou nukleární. Žena se tedy stále podrobovala, jelikož rodině vládnul muž. Musela být poslušná, to bylo základem šťastného manželství. Postupem času ovšem začíná ve společnosti dozrávat myšlenka, že člověk je jedinečná osobnost a má právo na život, svobodu a majetek. Začínají se rodit počátky demokracie. Během industrializace se život žen měnil ale velmi pomalu. Stále sháněly výdělek. Předly, prodávaly drobnosti, praly a spravovaly prádlo bohatých, byly čínorodé a aktivní. Jestliže žena onemocněla nebo zemřela, ocitla se rodina na pokraji zkázy. „*Manželka a matka musela pracovat, aby vůbec udržela rodinu při životě, ale před zákonem jako by vůbec neexistovala.*“ (Utrio 1994, str. 132)

V historii ženy nastoupilo období, kdy mezi domovem a prací vznikl neřešitelný rozpor. V polovině 19. století již ženy nemohly pracovat v domácnosti, jelikož se téměř vše vyrábělo v továrnách. Práce už nebyla pro ženu celoživotní úsilí, ale pouze etapa života, než přišla rodina. Pracující ženy byly v té době lidmi odsuzovány a dlouhodobá role ženy jako druhého živitele rodiny se dočasně přerušuje. Opět se stává středem domova. Stará se, aby bylo vše v pořádku, aby bylo doma jídlo, aby bylo postaráno o děti, a především má doma čekat na muže, přivítat ho a vyslechnout si jeho starosti. „*Byla uzpůsobená tomu,*

aby se hodila do domova, vybudovaného mužem, měla udržovat oheň v krbu, který zaplatil muž, topit uhlím, které obstaral muž, vést děti, které počal muž, a řídit služebnictvo, které platil muž.“ (Utrio 1994, str. 143)

Na přelomu 19. a 20. století se rozmohla dobročinnost, do které se zapojovaly především ženy. Setkaly se ale s přísnou kritikou. *„Dobročinnost podle ní nebyla nic jiného než „rozmazlování darmožroutů“, krmení lenochů, péče o dno společnosti, marná a směšná práce, protože chudí si svou situaci zavinili sami, jejich pochmurný život, alkoholismus, násilnosti, špína a prostopášnost způsobily jejich chudobu,“* (Utrio 1994, str. 146). Dobročinnost ovšem časem dala základy sociální péči. 19. století přineslo také nebyvalé rozšíření občanských práv a svobod, k čemuž přispěl také vznik novin a časopisů. Začíná se pracovat s veřejným míněním, které následně ovlivňuje politiku. Pojem veřejnost se začíná chápat v moderním smyslu. Touto cestou se připravila půda pro dokonalou emancipaci žen ve dvacátém století. Mezi roky 1906 až 1919 získaly ženy ve většině evropských zemí hlasovací právo a vznikla tzv. první vlna feminismu. *„Feminismus změnil život žen a ony získaly prostor a možnost měnit svůj vlastní život.“* (Abramsová 2005, str. 288)

2. Postavení ženy ve společnosti

2.1. (Ne)rovné pozice žen vůči mužům na trhu práce

Práva žen a rovnost vzhledem k mužům je základním principem každé moderní demokracie. Tato rovnost příležitostí je zakotvena ve Smlouvě o založení EU. I přes velké úsilí nebylo zatím dosaženo úplné rovnosti příležitostí. Ženy stále vydělávají v průměru o čtvrtinu méně než muži, s malou pravděpodobností zastávají pozice na nejvyšších úrovních kariérního žebříčku. V rodině nesou stále hlavní břemeno výchovy dětí a práce v domácnosti. Existují evropské právní předpisy k zajištění rovnosti v zaměstnání. Patří sem:

- „Muži a ženy mají právo na stejnou odměnu za stejnou práci a práci stejné hodnoty. Evropská komise publikovala příručku vysvětlující, co se má v praxi považovat za stejnou práci.
- Ženám musí být poskytnuty stejné příležitosti jako mužům, pokud jde o přístup k zaměstnání, odborný výcvik, rekvalifikace, rozvoj kariéry a zaměstnání. Text inzerátů oznamujících volná místa musí být neutrální.
- Soustavy sociálního zabezpečení (zaměstnanecké i statutární musí poskytovat rovné dávky ženám i mužům.
- Státní orgány musí stanovit stejné podmínky ženám i mužům zamýšlejícím vykonávat samostatnou výdělečnou činnost nebo založit vlastní podnik.
- Pracující ženy mají nárok na dávky v mateřství a dovolenou v těhotenství a mateřství.“ (Evropská politika zaměstnanosti a sociální politika: Politika pro občany 2002, str.33)

2.1.1. Gender role

Každý člověk se rodí buď jako muž nebo jako žena, ženské a mužské roli se ale musí učit. Společnost má od žen a mužů odlišná očekávání, připisuje jim specifické chování. Takové role nejsou samozřejmě přesně dané, ale i přesto najdeme základní rysy. Jak svou roli nakonec jedinec sehraje, záleží na rodičích, vrstevnících, kultuře a celé společnosti. „Podle tradičních generových charakteristik jsou ženskými vlastnostmi podřízenost, závislost, citovost, pasivita, intuice, bázlivost a citlivost. K mužským se počítá dominance, nezávislost, racionalita, analytický přístup, statečnost a jistá míra necitlivosti.“ (Jandourek 2008, str. 182). Tomuto schématu však realita příliš neodpovídá. Existují muži, kteří mají ženské vlastnosti a na druhou stranu ženy, které se více podobají spíše mužům. Proti lidem, u kterých jsou tyto vlastnosti výrazné, zaujímá společnost nějaký postoj. Může je trestat, poskytovat jim terapii nebo pro ně nachází specifické uplatnění. Účelnost současných generových rolí se řídí představou, že místo ženy je v domácnosti, kde je matkou a ženou. Existuje také rozšířené přesvědčení, že jakýkoliv zásah do jejich rolí by byl zásah na úkor rodinného štěstí. Oakleyová v knize Pohlaví, gender a společnost zmiňuje, že jde o postoj

s neblahou historií a že měl být již dávno vykořeněn. V naší společnosti přetrvává také silný kult vztahu matky a dítěte. „*Společenské normy matky (i otce) přesvědčují, že její povinností k dítěti je neustálá péče po celé dětství a zvláště zvýšená citlivost vůči potřebám dítěte v prvních měsících života. To není vědecké zjištění, ale překroucené vysvětlení obecného zjištění, k čemuž věda došla. Kojenci potřebují nejen dobrou fyzickou péči, ale i úzký citový vztah k jiným lidem. Vyžadují určité minimum kontinuity péče i osob, které o ně pečují, a potřebují verbální i neverbální stimulaci. Žádný vědec však nikdy nedokázal, že tuto péči musí vykonávat matka spíše než otec, žena spíše než muž, dospělý spíše než starší sourozenci. Ovšem společnost, která pěstuje něhu pouze u žen, musí nutně potřebovat úzké pouto mezi matkou a dítětem.*“ (Oakleyová 2000, str. 146)

Oblast gender sleduje kulturní rozdíly a specifika v postavení mužů a žen. Muži a ženy se v mnohém navzájem liší. V době tradiční rodiny žena zastává roli pečující osoby o domácnost a muž vydělává peníze. Postupem času se ale tato situace mění. Ženy vstupují na trh práce a zastávají podobné pracovní a společenské postavení jako muži. Ženy se tak začínají hlásit o svá práva, ale přesto velké rozdíly v neprospěch žen na trhu práce stále přetrvávají. Existuje dvojí pohled na segmentaci pracovního trhu – horizontální a vertikální. První jmenovaný se zabývá koncentrací žen a mužů v různých sektorech, povoláních a odvětvích. Proč jsou ženy s dětmi silněji segregovány než ty bez dětí, vysvětluje následující fakt. Ženy s dětmi pracují na zkrácené úvazky a vybírají si méně náročná povolání. Tyto obory nesou nevýhody, jako je nižší status, nižší ohodnocení a nižší šance na pracovní postup. Druhý pohled, tedy vertikální, znamená nižší platové zařazení žen v rámci stejné profese a nízký počet žen ve vedoucích pozicích. (Sirovátka 2006)

„*V souvislosti s vertikální nerovností je také užíván termín „skleněný strop“, který odkazuje k vlivu kulturně a sociálně předurčených rolí mužů a žen, jež zabraňují ženám v kariérním postupu.*“ (Sirovátka 2006, str. 206) Paradoxem je, že naopak muži s dětmi vykazují větší šance na pracovní postup než muži bezdětní. V současné době se ale zaměstnavatelé musí vyrovnávat s faktem, že

mezi jejich zaměstnanci roste počet žen a muži mají stále častěji ve svých rodinách stejné povinnosti jako jejich partnerky. (Sirovátka 2006)

Jelikož svoji práci soustřeďuji na ženy s dětmi, ráda bych zmínila, že na počátku pracovní kariéry žen je jejich situace velmi podobná jako situace mužů. S příchodem dětí se ovšem postavení žen na trhu práce zhoršuje. Zvyšuje se jak riziko nezaměstnanosti, tak výskyt netypických pracovních úvazků. Po narození dítěte dochází u ženy k největšímu propadu v jejich zaměstnanosti. Sociální politika u nás vytváří prostor, že žena zůstává s dítětem na rodičovské dovolené do věku 3 až 4 let dítěte. Ne u všech žen to ale tak je.

Jedním z hlavních důvodů, proč ženy pracují i během mateřské či rodičovské dovolené jsou finance. Proto stále roste počet rodin závislých na výdělku obou partnerů. Tato situace nastala na přelomu 19. a 20. století jako kombinace ekonomické nutnosti a snahy o emancipaci. Stále existují manželství, která sází na kariéru úspěšnějšího z partnerů, ale dnes to již není žena, která se přizpůsobuje, jak tomu bylo v nedávné minulosti. Přesto ale nutnost opustit zaměstnání po narození dítěte náleží ženě a ta takto ztrácí kontakt s vývojem svého oboru a její kariéra je přerušena. (Sirovátka 2006)

2.1.2. Nejčastější modely nerovností dle gender

1. Kritérium průměrné mzdy

V současné době nedosahují ženy takových výdělků v zaměstnání jako muži. Rozdíl činí nejčastěji 20-30% ve prospěch mužské populace. Dalším poznatkem je, že manuálně pracující muži vydělávají obvykle v průměru víc než nemanuálně pracující ženy. Pokud tedy porovnáme průměrné příjmy žen a mužů, existují obvykle ve všech pracovních systémech a u všech kategorií pracujících žen.

2. Kritérium pracovního úvazku

Velký počet žen pracuje na částečné úvazky, což znamená, že nemají jistou práci, dostávají minimum odměn, prémie, příplatků, vyhlídky na rekvalifikaci či zvýšení platu jsou mizivé. Když potřebuje zaměstnavatel omezit pracovní zdroje,

propouští ženy. Stává se, že i průměrná hodinová mzda je ve zkráceném úvazku nižší než u zařazení, které je vykonáváno na plný pracovní úvazek.

3. Kritérium dalších příjmů

Přesto, že byly přijaty zákony, které ženám garantují rovné příležitosti, v praxi jsou tyto zákony málo účinné. „*Preferování a dominance mužů na trhu práce je příliš silná a ženy nedokážou (i když na Západě se o to významně snaží – sociální hnutí, struktury ženám nakloněné, ženské lobby atd.) překonat bariéry, které vytvářejí tradice, mužská solidarita (muži se v pracovní sféře vzájemně formálně i neformálně významně podporují) či sociální zátěž žen (děti a rodina).* „ (Open Society Fund Praha 1999, str.53) Touto cestou se v praxi posilují stereotypy zaměstnankyně ženy a zaměstnance muže, které nejsou identické, ale navíc jsou vytvářeny předsudky a stereotypní očekávání.

4. Kritérium profesionálního postupu

Ženy na vedoucích pozicích to mají mnohem těžší než muži. Nejen, že muži se necítí volně, má-li jim šéfovat žena, ale ani ženy nemají rády, když je žena jejich šéfovou. Existuje mnoho způsobů, jak zpochybnit autoritu ženy ve vedoucí pozici a ob stojí jen taková, která je mimořádnou osobností. „K překážkám profesionálního růstu patří:

- a. ženy nemohou získat takovou autoritu, dokud se nechovají jako muži, což destruuje jejich identitu a osobnost
- b. ženy hodně obětují tomu, že neustále dokazují (všem i sobě), že na vedoucí místo patří, že na něj stačí, že jsou stejně dobré či lepší než muži
- c. chová-li se žena jako muž (ve vedoucí funkci), nemusí být vůbec adekvátně přijata (a hodnocena), takže se vlastně může dostat do situace, že neexistuje pro její roli model vzorového chování a jednání.“ (Open Society Fund Praha 1999, str. 54)

2.2. Zaměstnanost žen

Samotná zaměstnanost žen má svá specifika. Vztah mezi rodinou a zaměstnáním je neustále nedořešené téma, které je středem debat nejen v rodinách, ale také na politické scéně. Stále je vidět potřeba harmonizovat vztah mezi těmito dvěma sférami. Samotný stát vstupuje do řešení svojí rodinnou politikou. K harmonizaci rodiny a zaměstnání přispívá například finančními prostředky, jako jsou sociální dávky, daňová politika, ale také legislativou, která vyrovnává handicap rodičů s těmi, kdo nemají děti nebo jim dokonce poskytuje jisté výhody (placené/neplacené volno, regulace pracovní doby apod.)

Od roku 2011 existuje audit, jehož cílem je umožnit zaměstnavatelům zařadit do svých personálních strategií prorodinná opatření. Jmenuje se „Audit rodina a zaměstnání“. „*Audit zkoumá 10 oblastí, jsou to:*

1. *Pracovní doba (opatření zaměřená na vytváření flexibilní pracovní doby co do objemu, času a započtené doby)*
2. *Pracovní postupy a náplně práce (prvky a metody flexibilní organizace práce)*
3. *Pracoviště (možnosti flexibilního pracovního místa (doma, v kanceláři, na cestách) a jeho propojení v podniku)*
4. *Informační a komunikační politika (vnitřní informovanost o prorodinných aktivitách v podniku)*
5. *Kompetentnost řídicích pracovníků (prorodinné chování vedoucích pracovníků, aktivní podpora prorodinných dohod, podpora komunikačních schopností a schopností řešit konflikty)*
6. *Personální vývoj (další vzdělávání a podpora zaměstnanců s rodinami)*
7. *Naturální a finanční dávky (naturální a finanční podpora zaměstnanců s rodinami)*
8. *Služby rodinám (nabídka zaopatření pro děti nebo rodinné příslušníky, kteří potřebují péči)*
9. *Podniková specifika (inovativní opatření zaměřená na rodiny, která nepatří do žádné z uvedených oblastí, zůstávají vnitřní záležitostí podniku dosažitelná dobrovolnickou prací)*

10. *Podnikový a personální datový model (nalezení, spojení a analýza podnikohospodářských dat informací, které mají sloužit je středně až dlouhodobému stanovení nákladů na prarodinná opatření)*“ (Sirovátka 2006, str. 46)

Do tohoto projektu se zapojila i Vysočina. Cílovými skupinami jsou rodiče s dětmi na jedné straně a zaměstnavatelé na straně druhé. Účastníci projektu jsou rodiče na mateřské/rodičovské dovolené, rodiče samoživitelé/ky, zaměstnanci/kyně. Právě takovéto projekty mohou pomoci ženám na mateřské či rodičovské dovolené pracovat nebo jim to alespoň ulehčit.

2.3. Rodinná politika

Rodinnou politiku můžeme chápat různě. Sleduje více cílů, které se vztahují, kromě rodiny jako celku, také na jednotlivé skupiny, které jsou specifické určitými potřebami nebo zvláštním zatížením. Hlavní rolí rodinné politiky je dosažení rovnováhy mezi rodinným a pracovním životem a to takovým způsobem, aby ani jedna ze zmíněných oblastí netrpěla. Rodinná politika mírní dopady mateřství a rodičovství na zaměstnanost pracovníků, které mají děti. V nejužším slova smyslu zahrnuje rodinná politika opatření spojená s dítětem v domácnosti. Takový přístup ovšem nereflktuje otázky spojené s genderovou problematikou, účastí žen na trhu práce nebo ekonomických dopadů mateřství nebo rodičovství na osobu, která o dítě pečuje. Tento přístup může vést ke ztrátě pracovních příležitostí, ztrátě možného výdělků, zablokování žen. V poslední době se proto od tohoto úzkého pojetí upouští a pracuje se s širším konceptem rodinné politiky. Jedná se tedy o takové zásahy státu, které se nějakým způsobem týkají rodinného a pracovního života. (Sirovátka 2006)

Česká republika patří mezi země, které věnují pozornost rodinné politice. „*V zemích, kde stát nevěnuje pozornost opatřením týkajícím se usnadnění vstupu a nebo návratu rodičů do zaměstnání, jako jsou například legální garance rovných šancí pro muže a ženy, možnost práce na částečný úvazek, dostupná formální péče o předškolní děti, vhodně nastavená mateřská a rodičovská*

dovolená, regulace bezpečnosti práce pro těhotné ženy, jsou matky postaveny před extrémní volbu: buď zvolí práci na plný úvazek a omezí své reprodukční chování, nebo se rozhodnou pro mateřství a přejdou do pracovní neaktivity.“ (Sirovátka 2006, str. 168 - 169) Matky jsou v České republice zabezpečeny během péče o dítě peněžitou pomocí v mateřství, později rodičovským příspěvkem. Dále stát nabízí přídavky na děti, popřípadě jiné sociální dávky v nepříznivé životní situaci. To, že jsou ženy takto zabezpečeny, jim dává prostor na to, že zůstávají s dítětem v domácnosti po celou dobu rodičovského příspěvku. To, proč některé ženy pracují i během této doby, se budu snažit zjistit v praktické části mé bakalářské práce.

Při studiu literatury jsem narazila na jedinou knihu, která „pracující maminky“ kritizuje. Melchiorová v ní uvádí, že všechny diskuze o tomto tématu vycházejí z předpokladu, že je pro společnost nejdůležitější ekonomika a že rodinný život se musí přizpůsobit požadavkům tržního hospodářství. Ve skutečnosti je ale dle Melchiorové pro společnost nejdůležitější rodina. Právě díky rodině se dítě cítí milováno, učí se mít rádo samo sebe i druhé. Díky této péči si děti vyvářejí hodnoty, učí se přijímat odpovědnost a spolupracovat. *„Ani nejlepší péče mimo rodinu nemůže zpravidla dosáhnout toho, co se daří dosáhnout díky mateřské péči v průměrné rodině. To mateřská péče a rodinný život učí děti základním věcem pro život. Proto je nutné, abychom přestaly podřizovat své rodiny hospodářským požadavkům a začaly uzpůsobovat ekonomiku potřebám rodinného života.*“ (Melchiorová 2009, str. 34)

2.4. Vzdělávání žen

Vzdělávací politika myslí i na pracující. Jelikož v soudobé společnosti poptávka po vzdělání stále roste, je její nabídka stále rozmanitější a proměnlivější. *„To je dáno jednak potřebami pracovně-profesního uplatnění, širokou a rozmanitou poptávkou po vzdělávacích aktivitách z hlediska obsahu, úrovně, délky, forem apod. v rámci školské soustavy i mimo ni.*“ (Krebs 2007, str. 422) Za poptávkou po celoživotním vzdělávání stojí jednak potřeba osobnostního rozvoje

a také rozvíjení sociálních vztahů, které souvisí zejména s poptávkou po vzdělání motivovanou rozvojem individuálních schopností a osobní seberealizací. Obě jmenované oblasti způsobují, že potřeby se odlišují, že se vzdělání týká širokého a rozmanitého okruhu lidí (např. z hlediska pohlaví, věku, zájmů atd.) a že se dospělí stále častěji vrací ke vzdělávacím aktivitám. V 70. letech 20. století znamenal pojem celoživotního vzdělávání zpřístupnění vzdělávacích kurzů pořádaných školskými institucemi dospělým. Tento pohled se ale změnil v 90. letech, kdy doba rychlého technického pokroku vede k potřebě získávat nové kvalifikace, obnovovat znalosti a dovednosti. Již neplatí, že ukončení školního vzdělání postačí jedinci do života. Požadavky kladené na znalosti a dovednosti vyžadují jejich další zvyšování. Pro člověka je velice důležitá motivace k učení. Již v počátečním vzdělávání by se měla vytvářet touha prohlubovat stávající znalosti. Existuje ale celá řada faktorů, které ovlivňují rozhodnutí člověka, zda se bude nadále vzdělávat. První oblastí motivace je vědomí, že bude jeho úsilí společensky uznáno, tzn. možnost vyššího výděлку nebo získání nového či lepšího zaměstnání. Další faktor, který ovlivňuje rozhodnutí člověka, zda se bude vzdělávat, je nabídka vzdělávacích aktivit v jeho okolí. Nabídka vzdělávání by měla být rozmanitá a měla by reagovat na potřeby potenciálních zájemců. Důležitou roli hraje také místní a časová dostupnost, kterou ženy na mateřské či rodičovské dovolené ocení. „*Má-li se celoživotní učení stát součástí života každého občana, je nezbytné dosáhnout toho, aby možnost vzdělávat se byla dostupná všem občanům bez rozdílu věku, národnosti či společenského postavení. Každý jednotlivec by měl mít šanci zvolit si takovou vzdělávací cestu, která by co nejlépe vyhovovala jeho možnostem, schopnostem a potřebám, a umožnila mu tak dosáhnout co nejlepšího vzdělání.*“ (Krebs 2007, str. 426)

Na první pohled není zcela patrné, jak může vzdělání žen ovlivnit jejich budoucí pracovní život. Není tím myšlena kvalifikace, ale spíše setrvání a postoj k samotnému zaměstnání. „*Ženy s nižším vzděláním více inklinují k pracovním přestávkám či k úplnému opuštění trhu po narození dítěte. Naopak vzdělanější ženy zůstávají na trhu práce výrazně častěji a mají tendenci pokračovat v plných pracovních úvazcích či pokračovat v kariéře alespoň formou částečných*

pracovních úvazků.“ (Sirovátka 2006, str. 213) Tyto rozdíly jsou ale pochopitelné, jelikož ženy s nižším vzděláním se nevystavují takovým ztrátám.

3. Postavení ženy v rodině

3.1. Péče o děti

Aby mohly matky malých dětí plnohodnotně pracovat, zařizují si hlídání dětí. To může mít formu ponechání péče o ně službám sociálního státu, různým sociálním organizacím nebo využívají zařízení zřizovaná stále častěji jejich zaměstnavateli.

V současné době je opravdu obtížné sloučit způsob práce s režimem dětí, proto téměř každý rodič brzy řeší otázku, kdo bude moci děti pohlídat. Odborníci se shodují, že v prvních letech života dítěte je pro něj velice důležitá vazba na mateřskou osobu, u které si buduje důvěru. Od této osoby se postupně odpoutává.

Komu tedy můžeme dítě svěřit?

1. Prarodiče

Pokud to situace umožňuje, jsou prarodiče ideálním hlídáním. Pramení to již z přírodních kultur, kdy prarodiče měli více času než rodiče, jelikož rodiče pracovali a starší lidé už neměli tolik sil a měli s dětmi větší trpělivost. Vztah dítěte s prarodičem je ideální také proto, že spojuje dítě s rodem. Prarodiče přispívají svými zkušenostmi a mohou být poradním hlasem. Hlavní odpovědnost ale stále náleží rodiči.

2. Přátelé

Obrovskou výhodou je, že je známe a znají je i naše děti. Můžeme si navzájem pomoci v péči o děti. Naši přátelé mohou dětem přinést další zkušenosti.

3. Placené hlídání

Jedná se například o „au-pair“. U této formy hlídání je potřeba si dát pozor na to, aby dítě úplně neztratilo vazbu s rodiči. Aby byl rodič tou hlavní osobou, která je neměnnou součástí života dítěte. Junová ve své knize z vlastní zkušenosti doporučuje, aby to byla osoba, které musíme důvěřovat. Ideální je, pokud je to

někdo, koho již známe. Pokud to ale nejde, můžeme využít služeb agentury nebo sami hledat formou inzerátu, kam je nutné uvést konkrétní požadavky.

4. Mateřská či rodinná centra

Mateřská centra většinou nabízejí službu hlídání, ale také různé kroužky. Můžeme se na ně obrátit alespoň s prosbou doporučení.

5. Tzv. domácí hlídání či miniškolky

Tyto služby nejsou v České republice zatím moc rozšířené. Mohou je nabízet jedinci nebo právnické osoby. Jde o zařízení, která jsou podobná školkám, ale kapacita je omezena na maximálně čtyři děti ve věku šest měsíců až sedm let. Požadavky na kvalifikaci pro výkon této služby nejsou tak vysoké. Jedná se většinou o praxi samotného mateřství, maximálně nějaké kurzy.

6. Soukromá předškolní zařízení

Tato zařízení doplňují nabídku státních zařízení, ale mají velkou nevýhodu v tom, že většinou nejsou zapsané v rejstříku škol, tudíž nedostávají dotace na svůj provoz. Dalším problémem pro rodiče může být i vyšší školné než ve státních zařízeních.

7. Jesle a mateřské školky

Většina psychologů zastává ten názor, že by dítě mělo v rodinném prostředí vyrůstat do dvou let. Junová ovšem uvádí, že pravidelná docházka je součástí harmonického rozvoje dítěte. (Rydvaldová, Junová 2011)

Za zmínku také stojí jiné rozdělení modelu péče o děti dle Shaevitzové (1997). Uvádí, že si pracující matky vytvořily čtyři modely. „*Při prvním z nich odejdou matka nebo otec na nějaký čas ze zaměstnání, aby se mohli dítěti plně věnovat. O otcích se zmiňují, protože takové případy také nastávají, i když poměrně vzácně: častěji přerušují zaměstnání ženy. Ve druhém modelu si rodiče zvolí takovou pracovní dobu, aby se mohli u dítěte střídat. Při třetím modelu svěřují děti někomu jinému – buď osobě, nebo organizaci, případně tyto možnosti kombinují, aby mohli pracovat bez omezení. Pokud si to z finančních důvodů nemohou dovolit, nastupuje politováníhodný čtvrtý model: matka musí pracovat na plný úvazek a nemá prostředky na placenou péči. Tehdy se děti musí postarat samy o sebe, případně ještě o mladší sourozence. To jsou ty pověstné „děti s klíčem na krku“.*“ (Shaevitzová 1997, str. 80-81)

Péči o děti a samotné rodičovství může ale matka také zúročit. Pro zaměstnavatele může přinášet i pozitivní aspekty.

- *„Stabilita – rodičovství přispívá ke zrání osobnosti a tím i k jasnějším životním preferencím. Zaměstnanec nemá tendence k fluktuaci, chce si udržet pracovní místo.*
- *Loajalita – pokud zaměstnavatel vyjde rodičům vstříc v jejich potřebách sladit pracovní a rodinný život, zaměstnanec si takového přístupu zpravidla velmi cení a zvýší se jeho/její loajalita.*
- *Odpovědnost – rodičovstvím získáváme odpovědnost za život a ať již chceme či ne, smyslu odpovědnosti se musíme učit.*
- *Náhled – pro rodiče je práce jedním, nikoliv jediným aspektem jejich života. Mohou si tedy od případných pracovních situací udržet zdravý odstup a tím je také lépe řešit.*
- *Obohacení spektra - pokud se ve společnosti preferuje jedna sociální skupina před druhou, ztrácí celek výhody, které přináší diverzita, tj. vidět a řešit problém z různých úhlů pohledu a dosavadních zkušeností.“ (Rydvalová, Junová 2011, str. 83)*

3.2. Otec v rodině

Prvním krokem ke slučitelnosti profesních a rodičovských rolí rodičů je posílení pozice muže a jeho zapojení do péče o dítě. Vyšší uplatnění otce v rodičovské roli vyplývá nejen z rozdělení rolí v rodině, ale také z potřeby posílení otcovského vztahu s dítětem. Tím může také dojít ke snížení diskriminace žen, jelikož jsou v rodině přirozeně zastupitelné.

Vztah muže k rodině může mít kořeny již v jeho dětství. Pokud má muž-otec volnější vztah k dětem než matka, bude toto zřejmě platit i v případě muže, který sám založí rodinu. Ivo Možný (1990) poukazuje ve své knize na to, že tradiční autorita muže se projevuje především v tom, že častěji rozkazuje a matka častěji žádá a prosí. Proto dle výzkumu děti vypovídaly, že je to matka, která má častěji zájem o volný čas dítěte, baví se s ním o módě a filmu, o škole,

kamarádech. Na druhé straně otec se méně zajímá o přípravu dítěte do školy, méně zasahuje do volby povolání dítěte a méně než matka vypráví o svém zaměstnání.

V poslední době se stále častěji hovoří o tatíncích na rodičovské dovolené, i když v České republice jich se stále velmi málo. Důvodů, proč tomu tak je, je hned několik. Rodiny si to nemůžou dovolit, jelikož má muž vyšší plat a plat ženy by rodinu neuživil. Dalším důvodem je, že naše společnost je stále hodně konzervativní a muži i ženy si myslí, že pokud zůstane muž na rodičovské dovolené, tak není něco v pořádku. A v neposlední řadě – společnost na matky, které umožní svým mužům zůstat doma s dítětem, pohlíží jako na krkavčí matky.

I přes tyto všechny argumenty platí skutečnost, že vzhledem k pracující matce, je otec v rodině velmi důležitou složkou. Ať už máme na mysli starost o dítě, podporu ženy nebo pomoc s domácností.

3.3. Volný čas

V knize Rodina a práce – jak je sladit a nezbláznit se jsem narazila na úsměvnou historku, se kterou bych se s vámi ráda podělila. Domnívám se, že mnoho pracujících matek se v ní najde. *„Otec rodiny se vrací z práce a vidí, jak jeho děti sedí v pyžamech před domem a hrají si v blátě s prázdnými krabičkami od pizzy a číny, které jsou rozházené po celé zahradě. Vrátko na ulici jsou otevřená dokořán, zrovna tak dveře od auta, uvnitř leží pes čerstvě vyválený v blátě a nikde ani stopa po druhém psu. Muž vešel do domu a uviděl ještě větší nepořádek. Lampa převrácená a běhoun skrčený u zdi. Uprostřed pokoje hlasitě hrála televize a jídelna byla zaházená hračkami a různými díly šatníku. V kuchyni to nevypadalo lépe. Ve dřezu stála hromada nádobí, rádio hrálo na plné kolo, zbytky snídaně rozházené po stole, navrchu na prostírkách leží kočka. Lednice otevřená, psí žrádlo na podlaze, rozbitá sklenička pod stolem a u zadních dveří uplácaná hromádka písku. Muž rychle vyběhl schody, stoupajíc na další hračky a šlapajíc po oblečení. Ale nehleděl na to, jen hledal svou manželku. Báł se, že je nemocná, nebo se jí něco vážného stalo. Viděl, jak dveřmi koupelny prosakuje voda. Nakoukl tam a uviděl mokré ručníky na podlaze, rozlité mýdlo v hromadě*

špinavého prádla a mezi vším další rozházené hračky. Kilometry toaletního papíru se vinuly mezi tím vším a zrcadlo a stěny byly pomalované zubní pastou. Rychle se otočil a spěchal do ložnice, kde našel svou manželku, ležící v posteli a čtoucí knihu. Podívala se na něj, usmála se a zeptala se ho, jak se měl celý den. Podíval se na ni nedůvěřivě a zeptal se: „Co se tu dnes stalo?“ Usmála se znovu a odpověděla: „Pamatuješ se, drahý, že každý den, když se vracíš z práce, ptáš se mě: „Co jsi, sakra, dělala celý den?“ „Ano,“ odpověděl muž nejistě. „Tak dnes... jsem nedělala nic!“ (Marksová - Tominová 2009, str. 68 - 69) Žena z této historky si opravdu našla chvíli jen pro sebe, ale ne všechny pracující maminky to umí.

„Pracující mámy z pocitu viny, úzkosti anebo ze zvyku často nedoceňují význam času, který si vymezí jenom pro sebe.“ (Rissova, Palaganová 2012, str. 71)

I když pracující maminky moc volného času nemají, je pro ně velice důležité si ho přece jen najít a smysluplně využít jen pro sebe. Odpočinout si, relaxovat. Každá má jistě svůj specifický způsob prožívání volného času. Pro některou je to spánek, pro jinou procházka, posilovna, ruční práce, televize atd. V knize *Pracující máma (Návod na přežití)* uvádí autorky výsledky výzkumu, jakými způsoby účastnice relaxují. Výsledky jsou následující: 51% sledování televize, 48% spánek, 46% jóga, 43% povídání s kamarádkou, 43% četba, 24% pití vína, 13% ruční práce, 9% meditování, 15% ostatní.

Shaevitzová (1997) ve své knize uvádí osmero přikázání dokonalé ženy. Žena, která je bude dodržovat, nebude vše obětovat na oltář dokonalého ženství, ale připraví pro sebe a svou rodinu plný a radostný život.

„1. Tvůj čas má cenu; nebudeš věnovati veškeré hodiny svých dnů i nocí jenom druhým.

2. Nemusíš býti ve všem všudy dokonalá.

3. Vše, co po tobě žádají, není třeba udělati.

4. Naučíš se říkati ne.

5. Jako k potřebám druhých k vlastním potřebám budeš hleděti.

6. Odložíš část svého břemene na druhé.

7. Svůj čas budeš věnovati nejmě těm, které miluješ, a věcem, jež jsou ve tvém životě důležité.

8. *Upři své zraky na to, co jest správné, nikoli na věci špatné a pomíjivé.*“ (Shaevitzová 1997, str. 162)

4. Slad'ování rodinného a pracovního života

V České republice dochází od počátku 90. let 20. století k velké proměně demografického a rodinného chování. „*Poklesla sňatečnost, zvyšuje se věk lidí v době uzavření prvního sňatku, narození prvního dítěte je odkládáno do vyššího věku matek, došlo k výraznému poklesu porodnosti, přičemž jedna třetina narozených dětí se rodí mimo manželství a téměř každé druhé manželství se rozvádí.*“ (Krebs 2007, str. 362 - 363).

Rydvaldová s Junovou (2011) ve své knize zmiňují dvě generace – X a Y. Generace X je skupina lidí, která se narodila v době šedesátých až osmdesátých let 20. století. Muž je zde vnímán stále jako živitel rodiny a žena jako matka a pečovatelka. Společnost se od tohoto modelu sice odklání, ale je to proces velmi pomalý. Do generace Y patří lidé narození mezi osmdesátými a devadesátými léty 20. století a mají své specifické nároky. Chtějí budovat kariéru, ale také se chtějí věnovat svým koníčkům a rodině. Peníze pro ně znamenají prostředek k dosažení cílů, mezi které patří právě skloubení osobního a pracovního života. Obě generace mají jiný žebříček hodnot, jiný životní styl a názory. Novodobým mužům by tedy nemělo přijít zvláštní pomáhat partnerce v domácnosti nebo pečovat o potomka v době její nepřítomnosti.

Slad'ování se může týkat více oblastí. Na jedné straně je vždy zaměstnání, mění se však druhá strana. Nemusí se vždy jednat o rodinu, ale například i o vzdělání, cestování, trávení volného času. Za povšimnutí stojí, že pokud se někdo hroutí z toho, jak sladit kariéru a rodinu, jsou to převážně ženy, zatímco muži zůstávají v klidu. „*V dnešní době chce i leckterá žena budovat kariéru a realizovat se. Proto to musí být právě ona, kdo se aktivně pustí do změny, a to ji samozřejmě stojí spoustu sil, a proto je to ve většině případů zase ona, kdo se z toho hroutí.*“ (Rydvaldová, Junová 2011, str. 18) Matka, která se rozhodne pracovat při mateřské či rodičovské dovolené nebo zvažuje brzký návrat do zaměstnání, není ovšem vnímána jako hrdinka, spíše naopak je často označována

jako krkavčí matka. Je to matka kariéristka, která nemá dostatečně ráda svoje děti. Ale mnohé ženy se do zaměstnání vrátit musí. Proto by si lidé, kteří odsuzují pracující matky, měli uvědomit následující realitu:

- *„Mnoho rodin si prostě nemůže dovolit zůstat tak dlouho bez zaměstnání, a tudíž příjmu jednoho z rodičů – většina českých domácností je stále závislá na dvou příjmech.*
- *Hodně žen je svobodnými matkami, a většina z nich nikoli z vlastní vůle.*
- *Každé druhé manželství se rozvádí a většina dětí je svěřena do péče matkám; přitom průměrná měsíční výše alimentů v roce 2007 byla 2149 Kč, což podle Českého statistického úřadu představuje asi 20% nákladů na dítě.*
- *Řada žen se do zaměstnání musí brzo vrátit prostě proto, aby si ho dále v budoucnosti udržela.*
- *Protože nikdo neví, co se může stát, je rozumnější nenechat zajištění rodiny stoprocentně jen na jednom z rodičů.*
- *Mezi ženami v produktivním věku je u nás něco málo přes 10% žen v domácnosti (ženy na mateřské a rodičovské dovolené se do této kategorie nepočítají), z čehož vyplývá, že být ženou v domácnosti je u nás neobvyklé.*
- *V České republice je jedna z nejdelších rodičovských dovolených na světě.“*
(Marksová - Tominová 2009, str. 79 - 80)

Důležité je, začít se sladováním uvnitř sebe samotné. Nejde o žádnou techniku, ale o zvnitřnění principů a schopností, které je třeba uvést do praxe. Jako pomůcku uvádím otázky, které nám mohou při rozhodování pomoci.

- *„Jaká je moje představa ideálního života? Je to život bez problémů a bolesti? Bez rozčilování? Je to opravdu reálné?*
- *Jaká je moje představa úspěšné ženy, úspěšného muže? Zaměstnance, kterého si zaměstnavatel cení? Je to ten, kdo stráví v práci více času, než se po něm žádá? Jaké mám pocity, když musím kvůli rodině odejít z práce dřív než kolegové?*
- *Jaká je moje představa ideální matky, ideálního otce, dcery, syna atd.?*

- *Jaká je moje představa ideálního partnera, ideálních prarodičů mých dětí, ideálních dětí? Co od těchto lidí očekávám? Jak to vidí oni? Je v jejich silách má očekávání splnit, je to reálné?*
- *Jakou podporu ve svém sladování čekám od svého zaměstnavatele, od státu, od společnosti? Je to v souladu se skutečností? Jak se vyrovnávám s případným rozdílem mezi mým očekáváním a skutečností?*
- *Co očekávám sama/sám od sebe? Jak chci, aby mě vnímali lidé v práci a v soukromí? Co je měřítkem mého úspěchu v osobním a pracovním životě?*
- *Jak moc si dovolím věnovat se pouze sama/sám sobě? Dokáži dělat něco „neužitečného“ – jen pro pocit radosti? Nebo mi kdesi rezonuje, že jen marním čas? Jaké mám nároky na chod domácnosti? Či úkol je starat se o domácnost? Kdo má zůstat s dětmi doma, odvádět je do školky apod.?*
- *Jak si představuji spokojené partnerství? Co bych pro to měla/měl dělat?*
- *Jaká je má role dcery/syna? Co se ode mě očekává? Jsem s tím v souladu? Pokud ne, jaké mám ohledně toho pocity?“ (Rydvaldová, Junová 2011, str. 24)*

„Čas jsou prý peníze, ale peníze se nerovnájí času. Bez peněz se dá ještě vždy mnoho udělat, bez času nic.“ (Jan Neruda) Z tohoto citátu je zřejmé, že organizace času je velice důležitá. Jde především o stanovení cílů, úkolů a priorit. V první řadě je třeba si definovat cíle, kterých chceme dosáhnout. Podle těchto cílů si stanovíme úkoly, které povedou k jejich naplnění. Nyní je na řadě určení priorit. Jde o rozpoznání toho podstatného, co musíme pro splnění cílů udělat. Existuje mnoho nelibých činností, které se ale udělat musí a také známe spoustu „okradačů času“, které nás od povinných činností mohou odklánět. Junová (2011) ve své knize uvádí 6 tipů, jak lépe zvládat činnosti, do kterých se nám nechce.

1. Nemyslet na to, jak obtížná a nezáživná činnost nás čeká, ale soustředit se na výsledek
2. Dalším tipem je věci neodkládat. Stejně je musíme udělat, a čím déle je budeme odkládat, tím to bude horší.
3. Neměli bychom věci nechávat na poslední chvíli. Lepší je věci dělat průběžně.
4. Spoustu věcí si můžeme ulehčit využitím vhodných situací. I když máme úkoly na dnešní den hotové a přesto máme chuť pracovat a máme energii na další činnosti,

je potřeba toho využít. Druhý den nám může být špatně, děti onemocní. Toto vše nám může udělat zmatek v našich plánech.

5. Slevit ze svých vlastních nároků. Některé aktivity může převzít partner, děti a některé můžete udělat později.
6. Nenechávat si nutit cizí priority a naučit se říkat „ne“. Máte stanovené své priority a ostatní by do nich neměli mluvit.

Děti a rodina jsou skutečnosti, které bývají zneužívány proti zaměstnaným ženám. Přitom neexistuje žádný pádný důvod, proč by to měla být žena, kdo kombinuje rodinu a práci. Sociologové vidí příčiny spíše v technické či organizační charakteristice, než v tom, že by se partneři nebyli schopni domluvit o rodinných a pracovních rolích. *„Obviňovat ženy, že ruší tradiční rodinu a odklání se od rodinných pout, je nespravedlivé, pokud se ze stejného hlediska nehodnotí i muži.“* (Open Society Fund Praha 1999, str. 55)

Velmi důležitým krokem pro zvládnutí skloubení pracovního a rodinného života je určení svých životních priorit a uvědomit si svoji hodnotovou orientaci. *„Podle Milana Nakonečného můžeme životní způsob člověka chápat jako způsob realizace jeho hodnotové orientace, jako strukturu jeho postojů a jako způsoby jeho chování. V tomto ohledu je životní způsob konceptem, který zahrnuje:*

- *osobnost člověka,*
- *jeho životní podmínky.“* (Kubátová 2010, str.28)

V konkrétním případě si pracující matky musí určit, co je pro ně nejdůležitější. Zda to, aby měly stále naklizenou nebo skutečnost, že budou svůj volný čas trávit s dětmi.

V dřívějších dobách byl ženiným prostorem pouze prostor spojený s hodnotou citového a rodinného štěstí. To se postupem času změnilo a žena může být i profesně aktivní. (Kubátová 2010) V důsledku toho mění žena své priority a využívá toho, že rodina už není jediné, co naplňuje její život.

PRAKTICKÁ ČÁST

5. Cíle výzkumu a výzkumné otázky

Cíle výzkumu

V praktické části jsem si kladla následující cíle:

- Zmapovat životní styl pracujících matek
- Zjistit, jaké důvody je vedly k tomu, aby začaly pracovat
- Popsat, jakým způsobem si matky zajišťovaly hlídání dětí
- Prozkoumat, jak probíhá v rodině pracující matky dělba práce

Výzkumné otázky

- Jaké strategie používají pracující matky ke sladění rodinného a pracovního života?
- Jakým způsobem se pracujícím matkám podařilo sladit rodinný a pracovní život?

6. Použité metody a techniky

Jelikož potřebuji zjistit poměrně velké množství informací ze širokého spektra, rozhodla jsem se využít metody interview, konkrétně přímého řízeného rozhovoru pomocí návodu. Tento návod mi pomohl zajistit, že nezapomenu na žádné důležité téma. Předem jsem měla připravené otázky, na které jsem potřebovala zjistit odpovědi. Tyto otázky jsem ve větší míře při realizaci dodržovala, ale rozhovor se vyvíjel spontánně dle výpovědí respondentek.

Kvalitativní přístup

Definovat přesně kvalitativní přístup není snadné. Jak uvádí Miovský (2006), tak ani mnozí autoři nedodržují ustálenou metodologii. Někteří ho považují za jakýkoliv výzkum, u něhož se výsledků nedosahuje statistickými metodami nebo jinými způsoby kvantifikace. Tento přístup pracuje s omezeným počtem jedinců a slouží k hloubkovému popisu případů. (Hendl 2005) K realizaci kvalitativního přístupu nejčastěji využíváme metodu rozhovoru nebo pozorování. Jak jsem zmínila výše, výzkumník se setkává s menším počtem respondentů, ale věnuje jim více času a získává hlubší informace. Nezískáváme tedy žádná statistická data.

7. Výběr a charakteristika vzorku pro rozhovory

Kritérium pro výběr respondentek bylo, že se musí jednat o ženu, která při své mateřské či rodičovské dovolené pracovala na jakýkoliv pracovní úvazek a její bydliště je v mikroregionu Novoměstska.

Pro výběr výše zmíněných žen jsem zvolila metodu sněhové koule. Jelikož se pohybuji mezi mladými maminkami, výběr nebyl těžký. Jednu jsem poprosila, aby mi zprostředkovala kontakt s další pracující maminkou. Až jsem provedla rozhovor s touto ženou, požádala jsem ji o další kontakt. Takto jsem pokračovala až do dosažení potřebného vzorku.

Pro výzkum jsem si rozdělila otázky do několika okruhů. Jedná se o následující okruhy, do kterých jsem rozčlenila jednotlivé kategorie.

- základní informace (věk ženy, počet a věk dětí, zaměstnání, vzdělání),
- dělba práce (hlídání dětí, péče o domácnost),
- přijetí zaměstnání (kritéria pro přijetí práce, jak bych se rozhodla příště),
- realita (reakce okolí, vstřícnost zaměstnavatele, pomoc od státu, důvody (ne)ukončení,
- rady pro ostatní

Celou osnovu rozhovoru je možno vidět v příloze č.1.

Samotné rozhovory probíhaly v období mezi polovinou prosince 2013 a polovinou ledna 2014. Zrealizovala jsem celkem 7 rozhovorů. Jako prostředí pro realizaci jsem volila buď domácí prostředí, nebo nějaké klidné místo. Začátek rozhovoru proběhl volně. Představila jsem se, upozornila jsem účastníky, že rozhovor bude nahrávaný na diktafon. V samotném začátku rozhovoru jsem poděkovala za čas, který mi proband věnuje a upozornila jsem na to, že data získaná z rozhovoru budou využita čistě pro účely mé bakalářské práce a nikde nebude uvedeno ani jméno probandů. Samotný rozhovor jsem začala úvodními informacemi a dále jsme se plynule dostávaly k potřebným datům. Většinou jsem položila otázku, nechala jsem ženu hovořit a postupně jsem se dotazovala.

Rozhovor jsem provedla celkem se sedmi ženami ve věku 27 až 33 let. Z toho jedna matka měla dokončené středoškolské vzdělání s maturitou, 4 z nich

ukončily vyšší odborné vzdělání (přičemž dvě z nich ještě studují vysokou školu) a 2 měly hotovou vysokou školu.

Nyní bych chtěla krátce popsat jednotlivé účastnice rozhovorů.

Rozhovor č. 1:

První rozhovor byl realizován 17. prosince 2013. Proběhl přímo v domácím prostředí samotné účastnice. Tato žena mi sloužila zároveň jako informátor a doporučila mi další maminku, se kterou jsem následně rozhovor provedla. První účastnici budu v interpretaci rozhovorů nazývat „Jednička“. Jedná se o matku 2 dětí, které je 28 let, má ukončené vyšší odborné vzdělání a pracuje jako osoba samostatně výdělečně činná v oblasti finančního poradenství. Její situace je ovlivněna především zdravotním stavem dcery, která trpí cystickou fibrózou.

Rozhovor č. 2:

Druhý rozhovor byl domluven na 19. prosince 2013 a proběhl v prostředí klidné kavárny. Tuto respondentku jsem pojmenovala „Dvojka“. Jedná se o ženu ve věku 27 let, tedy nejmladší účastnici, která má 2 děti, nejdříve pracovala jako servírka a nyní by měla začít pracovat jako referentka zákaznického servisu. Má ukončené středoškolské vzdělání.

Rozhovor č. 3:

Třetí rozhovor proběhl 27. prosince 2013. Tato žena, kterou budu uvádět jako „Trojka“, má 33 let a má ukončené vyšší odborné vzdělání. Rozhovor proběhl ve studovně Novoměstské knihovny. Tato respondentka má jedno dítě a pracuje na plný pracovní úvazek jako zaměstnankyně v partnerově firmě, kde se věnuje marketingu a administrativě.

Rozhovor č. 4

Čtvrtý rozhovor byl uskutečněn 2. ledna 2014 se ženou, která bude vystupovat pod jménem „Čtyřka“. Je jí 33 let, má jedno dítě a má ukončené vysokoškolské vzdělání. Tuto školu absolvovala právě během rodičovské dovolené. Ve svém

zaměstnání se věnuje korekturám pro firmy a psaní článků pro internetové portály, pracuje na plný úvazek. Tento rozhovor probíhal v domácnosti respondentky.

Rozhovor č. 5

Pátý rozhovor byl domluven na 5. ledna 2014. Respondentku jsem pojmenovala „Pětka“. Jde o ženu ve věku 31 let, která má 2 děti a má ukončenou vyšší odbornou školu. Pracuje na čtvrt úvazku jako sociální pracovník při realizaci sociálních šetření u osob zdravotně postižených. Rozhovor proběhl v její domácnosti.

Rozhovor č. 6

Šestý rozhovor proběhl 10. ledna 2014 opět v prostředí klidné kavárny. Tuto ženu budu nazývat „Šestka“. Je to žena ve věku 30 let, která má jedno dítě a ukončené vysokoškolské vzdělání. Pracuje jako ředitelka Novoměstských kulturních zařízení na plný pracovní úvazek.

Rozhovor č. 7

Poslední rozhovor byl zrealizován 13. ledna 2014 v domácím prostředí ženy, kterou budu uvádět jako „Sedmička“. Této ženě je 30 let, má jedno dítě a má ukončené vyšší odborné vzdělání a v současné době studuje vysokou školu. Během rodičovské dovolené pracovala jako koordinátor dobrovolnictví na čtvrt úvazku.

8. Interpretace dat

8.1. Základní informace

Rozhovory jsem prováděla s ženami, které během své mateřské nebo rodičovské dovolené pracovaly na jakýkoliv úvazek. Jednalo se o ženy z mikroregionu Novoměstsko. Konkrétně se jednalo o 7 žen ve věku 27 až 33 let. Pět z nich bydlí přímo v Novém Městě na Moravě a dvě z nich byly z okolních vesnic. Tři matky mají v současné době 2 děti a ostatní mají jedno dítě. Všechny ženy mají úplnou rodinu, tzn., že mají manžela nebo partnera. Co se týče rozsahu jejich pracovního úvazku, tak dvě respondentky pracovaly na zkrácený úvazek, konkrétně na čtvrt pracovního úvazku, ostatní pracovaly na úvazek plný. Jejich pracovní náplň jsem rozepsala v charakteristice vzorku pro rozhovory.

Dá se říct, že každá žena pracovala v úplně jiném oboru a často i v jiném, než vystudovala. „*Mám vyšší odbornou sociální. Ten úklid ve škole byl nárazový, finančnímu poradenství se věnuji doted' a doufám, že i dlouho budu.*“ uvádí Jednička.

Šestka dokonce uvedla, že její práce obnáší víc, než plný pracovní úvazek. „*Dělám na plný úvazek, ale je to jen na papíře. Ve skutečnosti tahle práce vyžaduje mnohem více času.*“

8.2. Přijetí zaměstnání

Do tohoto okruhu jsem zařadila následující kategorie:

- kritéria pro přijetí práce,
- jak bych se rozhodla příště

Kritérii pro přijetí práce jsem měla na mysli, proč se vůbec ženy rozhodly pracovat při mateřské či rodičovské dovolené, jaký byl prvotní důvod, že se tak rozhodly a jaké všechny oblasti promýšlely, když se tak rozhodovaly. Již v tomto okruhu odpovědí se mi vytříbily podobné ukazatele.

Jednoznačně byla hlavním důvodem přijetí zaměstnání při mateřské nebo rodičovské dovolené finanční stránka. Tuto myšlenku uvedla většina maminek, naopak mě překvapilo, že pouze jedna ve své výpovědi finanční stránku vůbec nezmínila. Právě takto odpověděla Dvojka na otázku, jaký byl prvotní důvod, že se rozhodla při mateřské pracovat. *„Tím, že jsem i při rodičovství byla otevřená možností, že bych pracovala, tak pokaždé něco přišlo. Myslím, že to tak je... Když si mamina řekne striktně ne, že zůstane po celou dobu doma, tak se jí žádná nabídka nenaskytne...“* V ostatních odpovědích byly peníze již zmíněné. Jako prvotní důvod je uvádí Šestka: *„Po téhle šanci jsem vyjela hlavně kvůli penězům. Máme hypotéku a jakákoliv koruna navíc se hodí. A taky mě práce lákala, bylo to něco nového, neznámého...“* Podobně odpovídá i Čtyřka: *„Převážně to byla oblast finanční. Znamená to, že vidina přínosu peněz navíc do naší rodiny byla prioritou. Samozřejmě se mi honily v hlavě další myšlenky... Jak to zvládnou, kdo bude hlídat Emču, co na to řekne manžel atd...“* Tedy i přes to, že některé respondentky v rozhovoru zmínily, že jejich partneři vydělávají více peněz, byly právě finance prioritou.

Dalším důležitým faktorem, který maminky zohledňovaly při rozhodování, zda práci přijmout či nikoliv, byla skutečnost, jestli budou schopné zajistit hlídání dětí. Jak jsem uvedla v teoretické části, hlídání se dá zajistit několika různými cestami, ať už jde o rodinu, známé, školky či jiné placené hlídání.

Když znovu navážu na teoretickou část, tak jsem v ní uváděla 7 nejčastějších forem hlídání, které rodiče pro své děti využívají, jedná se o prarodiče, přátele, placené hlídání, mateřská či rodinná centra, tzv. domácí hlídání či miniškolky, soukromá či předškolní zařízení a jesle a mateřské školky. Z rozhovorů mi vyplynulo, že kromě placeného hlídání, miniškolek a soukromých zařízení využívali rodiče všech výše jmenovaných možností. Výpovědi respondentek ale nejčastěji obsahovaly informaci, že s hlídáním dětí jim pomáhala rodina, nejčastěji babičky. Zajisté je to dáno tím, že jsou to lidé, kterým můžeme na 100% věřit, a naše děti znají nejlépe. Zcela nejlépe to vystihla výpověď Jedničky: *„Vzhledem k tomu, že máme nemocnou Terezku – má cystickou fibrózu, tak se v péči o ní musím v tom člověku na 100% spolehnout, což je pro mě manžel“*

a moji rodiče. Mamka zvládá všechny věci, které jsou s Terezkou potřeba dělat – inhalace, dechová terapie, odsávání hlenů, dodržování přísného hygienicko-epidemiologického režimu, podávání speciálních trávicích enzymů před každým jídlem, což u tchýně bohužel zatím nefunguje.“ U této rodiny je určitě situace ovlivněna nemocí dcery, ale i u zdravých dětí vedou v hlídání rodinní příslušníci. Jak říká Pětka: *„Když jsem se rozhodovala o té práci, jestli ji vzít nebo ne, tak jsem pochopitelně situaci probrala i s manželem, maminkou a sestrou, od kterých jsem potřebovala pomoc při zajištění hlídání dětí v době, kdy budu v práci. Podporu od nich mám tedy v plné míře... Manžel je naštěstí zvyklý mi s péčí o děti pomáhat ve velké míře, tráví s námi hodně času, takže péči o děti v době mé nepřítomnosti zajistil bez problémů - krmení, koupání, přebalování mu nedělá žádný problém. A mamka se sěgrou jsou v péči o děti zběhlé. Sestra má sama tři děti a mamka tedy dohromady 5 vnoučat, se kterými nám pořád pomáhá.“* Ve výpovědích maminek jsem se kromě rodiny setkala s využitím mateřského centra. Tuto možnost využila Trojka v případě, že nemohla hlídat právě babička. *„Hodně mi pomáhala moje maminka. Když jsem potřebovala, tak došla a dceru pohlídala. Často jsem také pro dceru využívala místní rodinné centrum.“* Pokud se jednalo o maminky, které pracovaly i u mladšího dítěte, tak pro starší využívaly ve většině případů mateřské školky.

Ve výpovědích žen se také objevil další faktor, ke kterému přihlížely při rozhodování o nástupu do práce. A to určité „vyjetí“ ze stereotypu. Jak uvedla Pětka: *„Prvotní důvod pro přijetí nabídky práce byla vidina změny stereotypu na mateřské...“*, a velmi podobně odpověděla i Sedmička: *„Pak jsem si taky říkala, že aspoň na chvíli si budu moct odpočnout od toho stereotypu a že pro Honzika bude určitě dobré, že si zvykne i na někoho jiného.“*

V této oblasti jsem se také dotazovala na skutečnost, zda by se ženy při opětovné volbě pracovat při mateřské či rodičovské dovolené rozhodly stejně nebo by tuto možnost již víckrát nevolily. K mému překvapení byly odpovědi téměř shodné a vyplynulo z nich, že by se maminky rozhodly stejně a pracovat by začaly. Tomu odpovídá výpověď Sedmičky: *„Stoprocentně jo. Trochu nám to i urovnalo vztah s manželem. On poznal, že i já mám své potřeby. I když on nosí*

domů víc peněz, tak nechci doma zakrňt. Můžu se pořád vzdělávat, být v obraze a jednou třeba těch peněz domů donést víc. A už teď vím, že pokud se ještě zadaří a přijde druhé mimčo, tak nějakou tu práci budu sama vyhledávat a ne čekat, až mi něco spadne do klína. To už ani nebudu muset řešit školu, takže mi o starost ubude a všechno se bude zvládat líp a ve větším klidu.“ Zajímavá odpověď se objevila od Dvojky: *„Rozhodla bych se stejně... I s tím, že mi kolikrát nebylo dobře, měla jsem všeho dost... Myslím si, že v dnešní době musí být připraven na cokoli. Já pracuji i během mateřské zejména proto, abych po ní měla co nabídnout zaměstnavateli, snažím se stále vzdělávat, nezakrňt... Tak nějak být prostě vidět. Snažím se s manželem i dětmi trávit kvalitní společný čas, kdy jsme spolu.“* Jediná odlišná odpověď zazněla od Šestky: *„Možná, záleží na okolnostech... Moje představa ideální práce u mateřské je na 0,25 – 0,3 úvazku. Klidně mimo domov, jelikož doma se dá dělat až večer nebo v noci, když jde dítě spát. A perfektní práce by byla ta, kterou si nebereš domů. Líbilo by se mi třeba na pár hodin někde učit, ale už teď vím, že si budu dělat přípravy doma nebo vymýšlet něco jiného. Ideální je práce, za kterou můžeš zavřít dveře... třeba mě napadá sekretářka, pokladní, účetní...“*

8.3. Realita

Do tohoto okruhu jsem zařadila následující kategorie:

- reakce okolí
- vstřícnost zaměstnavatele
- pomoc od státu
- důvody (ne)ukončení

V první jmenované kategorii mě zajímalo, jak reagovalo blízké okolí na to, když se dozvědělo, že žena začala při mateřské či rodičovské dovolené pracovat. Vycházela jsem z toho, že v dřívější době, kdy například moje matka pečovala o mě, nebylo moc běžné, aby žena šla během péče o dítě pracovat. Došlo totiž k tomu, že se celkově změnilo postavení ženy ve společnosti. Z ženy pečující se stala žena pracující a bojující o své místo. Změnil se také přístup zaměstnavatelů, vytvářejí nová pracovní místa, nové pracovní úvazky. Matkám je umožněno

pracovat z domova, na zkrácené pracovní úvazky, což dříve bylo jen málo možné. Na druhou stranu byly dříve více přístupné babičky, které v současných situacích jsou samy ještě pracovně činné, také fungovaly státní jesle, kam bylo možné děti umístit od velmi brzkého věku.

Přesto jsem se setkala u výpovědí respondentek s různými reakcemi. Trojka uvedla: *„Rodina to vzala pozitivně. Ale setkala jsem se i s opačným názorem... Některé kamarádky, většinou matky na rodičovské dovolené to odsuzovaly, že dítě si mám užít, že od toho je rodičovská dovolená, že o to nejlepší přijdu a tak.“* Podobně odpověděla i Šestka, která řekla, že dokonce slýchává, že jí starší generace pohrdá. Jednička dokonce zmínila i reakce závistivé: *„Blízké okolí reagovalo dobře, podporují mě, a ostatní jsem ani moc nevnímala. Ale musím říct, že jsem se setkala i s negativním postojem, který podle mě pramení ze závisti...Šlo o to, že rodina nám blízká, teda aspoň do té doby byla, tak se divila, že raději nejsem s dětma a věnuji se i něčemu jinému, ale jak jsem říkala, bylo to v podstatě ze závisti, ve mně chtěli asi navodit pocit viny. Sedmička ve své výpovědi uvedla: „Tak třeba babička z toho moc nadšená nebyla. Ale je ze staré školy. Vidí to, že by matka měla zůstat s dítětem doma a ničemu jinému se nevěnovat. Ale ostatní to brali celkem dobře. Od některých kamarádek jsem třeba dostala i uznání, že jsem dobrá, že do toho jdu, že ony by na to neměly.“*

Vycházel vám zaměstnavatel nějakým způsobem vstříc? Touto otázkou jsem se snažila zjistit, zda zaměstnavatelé brali na vědomí situaci pracujících žen a popřípadě jak. Setkala jsem se s úplně rozdílnými odpověďmi. Na jedné straně vstřícný zaměstnavatel, který kdykoliv vyšel vstříc, ať už rozsahem práce, termíny nebo volnou pracovní dobou, na straně druhé nekompromisní přístup. Právě Dvojka se setkala se špatnými zkušenostmi bez jakýchkoliv úlev: *„Brali to tak, chceš pracovat, pracuj jako ostatní. Víím, že by se neměly brát moc ohledy, ale zase, když byly děti nemocné a potřebovala jsem se u nich vystřídat s manželem, tak to moc nechápali... ale taky to bylo možná dané tím, že tam byly samý mladý holčiny po škole a ty děti neměly, takže žádné úlevy nepotřebovaly.“* Naopak pozitivní zkušenost má Čtyřka: *„Určitě se snažil. Hlavně ze začátku... šlo se s ním domluvit na prodloužení termínů a náplň práce byla snižena dle mých požadavků*

na minimum.“ V ostatních případech odpovídaly maminky podobně a to ve smyslu, že měly volnou pracovní dobu, mohly si plánovat, kdy práci udělají. Pracovaly o víkendech nebo v týdnu delší dobu, aby mohly mít třeba 2 dny po sobě volno.

V rozhovorech jsem také zjišťovala, zda by maminky uvítaly nějakou jinou pomoc od státu, než právě využívají. Opět se tu objevily různé názory. Některé maminky by uvítaly vyšší finanční podporu během rodičovské dovolené. Nejvíce to pociťuje Jednička, která řekla: *„Uvítala... ale připadá mi, že je to v tomto státě spíše naopak...v dubnu mi končí mateřská dovolená, vzhledem k nemoci nemůže Tereška nastoupit do mateřské školky, je pro tyto děti s CF doporučována až předškolní výchova. Po dlouhých tahanicích jsme si vybojovali alespoň příspěvek na péči prvního stupně, ale za tři tisíce měsíčně prostě doma zůstat nemůžu. Samozřejmě máme jako většina rodin hypotéku a to nemalou, takže pro mě bylo rozhodování o práci a finanční zajištění rodiny do budoucna prioritou. Do předchozího zaměstnání se kvůli pracovní době vrátit nemůžu a ani nechci, přece jenom je Tereška často nemocná, takže pochybuji, že by mi zaměstnavatel toleroval, kdybych třeba každý měsíc musela zůstat s dcerou doma. Neustálé změny v sociální oblasti rodičům nemocných dětí moc nenapomáhají. U nás je to taky ztíženo tím, že toto onemocnění není časté a nemají ho například posudkoví lékaři pevně daný v tabulkách, takže z prvního posudku jsme zjistili, že Tereška je v podstatě zdravá...Vyhovoval by mi prodloužený rodičák u nemocných dětí. Prostě tak, jak to fungovalo dříve. Ale teď si každá rodina musí pomoci převážně sama.“* Pětka zase tvrdí, že kdyby nebyl rodičovský příspěvek tak nízký, že by maminky nemusely zaměstnání v době péče o děti řešit. Jiné výpovědi respondentek se shodly na tom, že se raději spoléhají samy na sebe a že žádnou pomoc od státu neočekávají.

Každý má někdy asi nutkání s něčím skončit, nastanou chvíle, kdy máme všeho dost. U pracujících maminek je to pochopitelné – zvláště, když musí kloubit péči o děti, zaměstnání, starosti o domácnost a v některých případech ještě vzdělávání. Ale přesto mě zajímalo, zda takové pocity někdy měly.

Pouze jediná z respondentek odpověděla, že nikdy neměla nutkání s prací skončit a k mému údivu se jednalo o maminku nemocné Terezky, která (troufnu si říct) to měla ze všech dotazovaných nejtěžší. Některé ženy se s takovými pocity setkávaly většinou jen občas. Jak uvádí Pětka: *„Žádné větší nutkání asi ne... Pouze byly okamžiky, kdy bych byla raději s dětmi než v práci a to především v době, když jedna nebo druhá z dcer onemocněla a jsem viděla, že by mě potřebovaly doma.“* Šestka se naopak s touhou ukončit práci setkávala často. *„Ano a to hodně často. Když to přestává dávat manžel – nemají na mateřství geny... Když si přijdu nevyspalá a unavená... Vzhledem k tomu, že zastávám vedoucí funkci, tak mi práce nikdy nekončí. Chut' skončit mám, když si vezmu dovolenou a stejně vždycky přijde nějaký problém, který musím řešit. Když vyřizuju spoustu telefonátů... Pokaždé když takto telefonuji, syn je nervózní a začne plakat. Přestávám mít čas na sebe a na manžela...“* V návaznosti na tyto odpovědi mě zajímalo, co maminky drželo „nad vodou“, že se rozhodly s prací neskouknout a pracovat do současnosti. Z odpovědí vyplynuly různé strategie. Například „vydupat“ si čas pro sebe, a když je to potřeba, tak si odpočinout. Další ženu držela pouze její vůle, zodpovědnost a strach z toho, že když přestane pracovat, ztratí veškeré svoje zakázky.

8.4. Dělbá práce

Dělbú práce jsem v tomto smyslu rozdělila do dvou oblastí a to:

- hlídání dětí
- péče o domácnost

V první řadě mě tedy zajímalo, kdo pomáhal matkám s péčí o děti. Tuto problematiku jsem ale rozvedla již výše v kritériích přijetí práce, kdy maminky uváděly, že obstarání dětí pro ně bylo hlavní podmínkou k tomu, aby mohly začít pracovat. Proto se zde budu věnovat už jen oblasti péče o domácnost.

Výpovědi v této oblasti byly hodně rozmanité, z odpovědí vyplynulo hodně odlišného. Některé maminky si domácnost nejraději obstarají samy, ale

mohou počítat s pomocí manžela, když je potřeba. Jak uvádí Pětka: *„Jsem takový typ člověka, že si raději všechno udělám sama. Ale samozřejmě, když bylo potřeba nebo když mě chtěl manžel jen tak potěšit, připravil třeba večeři nebo umyl nádobí.“* Ve většině rodin se otec zapojoval ve větší míře. Zaujala mě výpověď Sedmičky: *„Ze začátku jsem to nějak neřešila... Ale po několika měsících už mi to někdy přerůstalo přes hlavu a řekla jsem si dost. S manželem jsme si nastavili nějaká pravidla, takže se musel zapojovat víc. Někdy nachystal oběd nebo večeři, umyl nádobí, dělal úklid v baráku a víc se věnoval Honzíkovi. Pomohlo nám, že jsme si napsali na papír, kdo dělá jaké činnosti a manžel jasně pochopil, když v jeho sloupku viděl jen jeho práci a maximálně hodinovou starost o Honzika, že je to trochu nevyrovnané.“* Nejvyrovnanější postavení muže a ženy v domácnosti se mi zdálo u Šestky, která řekla: *„Od té doby, co oba při dítěti pracujeme, se nestalo, že bych něco dělala v domácnosti a on by ležel na gauči. Když vařím, tak mi buď pomůže, nebo vytře podlahu. Prostě musíme fungovat oba...“*

Nejčastějšími činnostmi v domácnosti, se kterými muži pomáhali, byla jednoznačně příprava jídla, na druhé místo bych zařadila umývání nádobí a vytírání, zmíněné byly také nákupy či příprava dřeva. Téměř ze všech výpovědí vyplynula skutečnost, že muži začali pomáhat až v době, kdy žena začala pracovat. S výpovědí, že by se manžel vůbec nezapojoval do chodu domácnosti, jsem se ale nesetkala.

8.5. Rady ostatním maminkám

Na konci rozhovoru jsem maminky poprosila, jestli by mohly uvést 3 rady, které by mohly ženám v podobné situaci ulehčit sladění rodinného a pracovního života. Doporučení zaznělo opravdu velké množství a hlavně byly rozmanité. I přesto se mi je podařilo rozšifrovat do několika skupin:

- Relaxace
- Podpora od rodiny
- Určit si priority
- Nepodceňovat se

- Neupínat se na dítě

Rady jsou seřazené podle toho, kolikrát je ženy celkem uvedly ve svých odpovědích. Všechny ženy odpovídaly bez váhání a uvedly všechny tři rady, o které jsem je prosila. Pouze Šestka odpověděla odlišně: *„Tak to asi ne... Moje situace není vůbec ideální na to, abych dávala rady. Každá to chce mít jinak. Nedokážu si povídat s ženami, jejichž život se točí jen kolem dítěte. Podle mě se všechny v roli matky přeceňují, jak kdyby to dítě bez nich nemohlo ani existovat. Myslím si, že se té ženě v tom mateřství její osobnost úplně ztratí. Na druhou stranu je mi často líto, že jsem v práci a ne s Honzíkem. Takže vlastně jednu radu mám – nikdy ne práci na rodičáku na plný úvazek. Ale pár hodin neuškodí.“*

Relaxace opravdu zazněla v nejvyšší míře oproti ostatním radám. Zařadila jsem sem také věnování se koníčkům a dodržování správné životosprávy. U pracujících maminek je relaxace opravdu velmi důležitá. Hlavně proto, aby mohly fungovat v plné míře a aby nebyly často vyčerpané. Každá svůj volný čas tráví jinak. Některá ho využije ke sportu, jiná ke čtení, k filmu, další například k posezení s kamarádkami. Pětka uvádí přesně: *„Aby si uměly prosadit, co se jejich pracovní doby a svých volnočasových aktivit týče. Myslím si, že je důležité, aby si i přes všechny rodinné a pracovní povinnosti našly čas pro své zájmy a koníčky a hlavně, aby neomezovaly kontakt s ostatními lidmi – kamarádkami, známými. Ze své vlastní zkušenosti vím, že když si zajdu s kamarádkou na kafe, tak na všechny pracovní a rodinné povinnosti v uvozovkách zapomínám a domů se vracím ve velmi dobré náladě a nabitá energií, která mi pomůže zvládnutí povinností v dalších dnech.“*

Další často uváděnou radou byla podpora od rodiny, která je podle maminek důležitá proto, aby měly zajištěné hlídání dětí. Nejčastěji fungovaly babičky a proto je dobré si „hlídací babičky“ hýčkat, jak uvedla Čtyřka. Do této kategorie jsem zařadila i zmíněné udržování kontaktů s příbuznými a známými. Dle mého názoru je pro pečující a pracující matky velice důležité zůstat v kontaktu s okolím. Už jen proto, aby zůstaly v obraze a měly stále otevřené možnosti.

Určení priorit je další radou od pracujících maminek. S tím úzce souvisí hodnoty a určitý životní způsob, který si žena zvolí. Některé mohou uznávat pouze práci, v tom případě se z nich stávají kariéristky. Toto slovo podle mě zní ale negativně, proto ho nahradím emancipovanou ženou. Kdybych měla některou z maminek do této kategorie zařadit, zřejmě by to byla Šestka, která mi sem svými výpověďmi a chováním nejvíce „zapadla“. Podle mě tomu naznačují následující projevy: pracuje od půl roku dítěte na plný úvazek ve vedoucí funkci; vydělává víc, než manžel; nedokáže se bavit s maminkami o dětech; odsuzuje závislost matek na dětech; tvrdí, že se matky přeceňují, je sebevědomá a jde si za svým cílem; měla jsem z ní pocit, že práci upřednostňuje před rodinou. To, co nelze vyčíst z přepsaných rozhovorů jsem pochytila z jejích projevů chování a vyjadřování. Ostatní maminky volily strategii, která jim umožnila zlatou střední cestou skloubit rodinný a pracovní život. Volily si práci, ve které si mohly samy určovat pracovní dobu a mohly využívat práci doma. Jak uvedla Jednička, stejně si člověk musí cestu najít sám: *„Pokud to má některá maminka v hlavě nastaveno tak jak já – všechno musí být perfektní, jak výchova dětí, tak domácnost... tak na to pomůže jen čas, uvědomit si, že jsou i jiné priority, než mít každý den naklizeno, já sama jsem na to přišla až skoro po půl roce...“*

Další radou, několikrát zmíněnou, bylo nepodceňovat se. Přiřadila jsem sem i umění se pochválit a prosadit si svou. Velice se mi v této souvislosti líbila výpověď Trojky: *„Aby se ženy nepodceňovaly, že je na některou pozici nevezmou, že nemají šanci. Ženy na mateřské jsou přece nejlepší logisticky. Napláňovat den tak, aby stihly práci, rodinu, sebe a děti... málokterý chlap by to dal.“*

Poslední zmíněnou radou od maminek bylo neupínat se na dítě. I když tato rada zazněla jen dvakrát, ráda bych ji zmínila. Tyto dvě jmenované ženy totiž zastávají názor, že hodně žen se nemůže smířit s tím, že by dítě mělo zůstat doma bez nich. Velice hezky to ve své výpovědi vystihla Trojka: *„Další mě napadá, že by se za každou cenu neměly upínat na dítě a nevymlouvat se na něj... tohle je tedy dost individuální a neplatí to vždy. Jsou ženy, které by i práci měly, ale myslí si, že dítě by utrpělo nějakou újmu, ale ve většině případů dítě nese změnu daleko*

lépe než samotná matka. Dítě přestane být fixované, naučí se od jiných lidí, skupin nové věci a tak. “

9. ZÁVĚR

Ve své bakalářské práci jsem se formou interview dozvěděla, jak se daří pracujícím maminkám kloubit pracovní a rodinný život. Zjistila jsem, jaké byly důvody, proč začaly pracovat během péče o dítě, s jakými reakcemi okolí se setkaly, kdo jim pomáhal právě s péčí o dítě a o celou domácnost. Alespoň přibližně jsem se dozvěděla, jaké používají strategie ve svém životě, aby všechno zvládaly a uvedla jsem několik rad, které mi maminky poskytly pro ostatní ženy v podobné situaci.

Zjistila jsem, že každá žena má k mateřství jiný postoj. Některé dávají přednost rodině, jiné kariéře. Z rozhovorů mi vyplynulo, že více se ženy orientují na rodinu a i přesto, že během rodičovské či mateřské dovolené pracují, tak k tomu měly své důvody. Ve většině případů se jednalo o finanční stránku. Rodina si totiž nemůže dovolit zůstat tak dlouho bez příjmu jednoho z rodičů. Další důležitý faktor, který ženy uváděly, bylo hlídání dětí. Tím je myšleno, aby byly děti zajištěné v době, kdy rodiče pracují. Častým důvodem přijetí práce bylo také upuštění od stereotypního života.

Dalším okruhem otázek jsem odhalila, jaká byla potom realita, když ženy začaly při mateřské či rodičovské dovolené pracovat. Většina žen se setkala jak s pozitivními, tak s negativními postoji blízkého okolí, ale v partnerech či manželech měly vždy plnou podporu. Podobné reakce maminky zažívaly u svých zaměstnavatelů. Někteří jim vycházely vstříc, především pracovní dobou či prodloužením termínů, jiní žádné ústupky nedělali.

Díky rozhovorům jsem se dozvěděla, že by maminky uvítaly větší finanční podporu od státu během rodičovské dovolené a zastávají názor, že by možná už nemusely zaměstnání během péče o dítě řešit.

Nejdůležitější pro mě bylo prostřednictvím rozhovorů zjistit určité strategie, které pracující maminky volily. Zjistila jsem, že nejčastější pomocník, který jim umožnil vše nejlépe zvládat, byl kvalitní odpočinek a relaxace. Další velký význam pro ně má podpora v rodině a v blízkém okolí a v neposlední řadě to, že si samy maminky určily svoje priority, kdy přišly na to, že není nejdůležitější mít

doma naklizeny, ale aby se mohly v co největší možné míře věnovat dětem, popřípadě manželovi, partnerovi.

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Zuzana Šafaříková
Název katedry a fakulty:	Filozofická fakulta Katedra sociologie, andragogiky a kulturní antropologie
Název bakalářské práce:	Pracující maminky
Vedoucí bakalářské práce:	Prof. PhDr. Dušan Šimek
Počet znaků:	73 216
Počet příloh:	2
Počet titulů použité literatury:	16
Klíčová slova:	pracující ženy, gender, rodinná politika, volný čas, sladování rodinného a pracovního života, postavení ženy ve společnosti a v rodině, zaměstnanost žen
Klíčová slova v angličtině:	Working women, gender, family policy, free time, reconciliation work and family life, the position of women in society and in the family, employment of women
Anotace práce:	Práce se zabývá sladováním pracovního a rodinného života u pracujících maminek. Pozornost je věnována postavení žen ve společnosti a v rodině, životním podmínkám pracujících žen, jejich zaměstnání, pomoci od státu a jejich rodin. Zmíněna je dále také role otce. V praktické části dochází k popisu životních strategií žen v porovnání s teoretickými východisky a k jejich analýze.
Anotace v angličtině	Task deals with reconciling working and family life of working mothers. Attention is dedicated to the position of women in society and in the family, living conditions of women, they're employment, help from the state and their families. Role of the father is mentioned as well. In the practical part occurs to a description of life female strategies in compare with theoretical way-outs and their analysis .

Použité zdroje:

Abramsová, L. Zrození moderní ženy. CDK, 2005. ISBN 80-7325-060-8

Evropská politika zaměstnanosti a sociální politika: Politika pro občany. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. ISBN 80-86552-06-3

Hendl, J. Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-040-2

Jandourek, J. Průvodce sociologií. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2397-6

Kubátová H. Sociologie životního způsobu. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2456-0

Krebs, V. Sociální politika. Praha: ASPI, 2007. ISBN 978-80-7357-585-4

Marksová – Tominová, M. Rodina a práce – jak je sladit a nezbláznit se. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-615-5

Miovský, M., Čermák, I., Chrz, V. (Eds.) Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku: vybrané aspekty teorie a praxe. Editorovaná monografie. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. ISBN 80-244-0909-7

Možný, I. Moderní rodina (Mýty a skutečnosti). Brno: Blok, 1990. ISBN 80-7029-018-8

Oakleyová, A. Pohlaví, gender a společnost. Praha: Portál, 2000. ISBN 80-7178-403-6

Rissová, S, Palaganová, T. Pracující máma (návod na přežití). Praha: Knižní klub, 2011. ISBN 978-80-242-3695-7

RYDVALDOVÁ, R., Junová, B. Jak sladit práci a rodinu...a nezapomenout na sebe. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3578-8

Shavitzová, M.,H. K čertu se superženou. Praha: Motto, 1997. ISBN 80-85872-44-7

Sirovátka, T. Rodina, zaměstnání a sociální politika. Brno: Albert, 2006. ISBN 80-7326-104-9

Společnost žen a mužů z aspektu gender. Praha: Open Society Fund, 1999. ISBN neuvedeno

Utrio, K. Dcery Eviny. Havlíčkův Brod: Hejkal, 1994. ISBN 80-901646-0-9

Seznam příloh

Příloha č. 1: Osnova rozhovoru

Příloha č. 2: Přepsané rozhovory

Příloha č. 1: Osnova rozhovoru

1. Kolik je vám let?
2. Kolik máte/jste měla dětí, když jste při MD/RD pracovala?
3. Od jakého věku dítěte jste začala pracovat?
4. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
5. Na jaký úvazek pracujete/jste pracovala?
6. Jak dlouho jste při MD/RD vydržela pracovat/pracujete doted?
7. Jaké oblasti jste promýšlela při rozhodování, zda s prací začít či nikoliv?
8. Jaký byl prvotní důvod, že jste se rozhodla pracovat při mateřské či rodičovské dovolené?
9. Rozhodovala jste se sama nebo jste se na někoho obrátila?
10. Podporovala vás Vaše nejbližší rodina? Manžel, rodiče?
11. Když se vaše okolí dozvědělo, že máte při MD/RD zaměstnání, jak na to reagovalo?
12. Měla jste někdy nutkání s prací skončit?
13. Kdo Vám pomáhal s péčí o děti/dítě?
14. Jak fungoval váš partner s pomocí péče o dítě a o domácnost?
15. Vycházel/vychází Vám zaměstnavatel nějakým způsobem vstříc?
16. Jakým způsobem jste si zajišťovala „chvilky pro sebe“?
17. Jak vypadal/vypadá váš průměrný pracovní den?
18. Měla jste nějaký „fígl“ na to, abyste vše zvládala?
19. Kdybyste se měla znovu rozhodovat o nástupu do práce během MD/RD, volila byste stejnou cestu?
20. Musela jste „kloubit“ ještě jinou oblast s rodinným a pracovním životem?
21. Uvítala byste jinou pomoc od státu?
22. Můžete uvést 3 rady, které by mohly ženám ve vaší situaci ulehčit sladění rodinného a pracovního života?

Příloha č. 2: Přepsané rozhovory

Jednička

1: Dobrý den, na začátku bych vám chtěla poděkovat za to, že s vámi můžu udělat rozhovor. Jak jistě víte z našeho telefonického kontaktu, téma mé bakalářské práce je Pracující maminky a od tohoto tématu se bude náš rozhovor odvíjet. Na začátku bych vám chtěla sdělit, že nikde nebudou uveřejněny vaše osobní údaje. A pokud na něco nebudete chtít odpovídat, nemusíte. Můžeme tedy začít?

2: Ano, klidně.

1: Na úvod bych se chtěla zeptat, kolik je vám let, jaké je vaše dosažené vzdělání a kolik jste měla dětí v době, když jste začala při rodičovské pracovat.

2: Tak je mi 28 let a mám dvě děti. Matějovi jsou 4 roky a Terezce 2,5. A školu mám vyšší odbornou sociální.

1: Děkuji. A kolik tedy dětem bylo, když jste nastoupila do práce?

2: První práce přišla, když byl Terezce zhruba rok, naskytla se mi možnost chodit odpoledne uklízet do zdejší základní školy, byla to práce na dohodu.

1: První práce? Máte jich tedy víc?

2: Zpočátku to byla dohoda o provedení práce, zaskakovala jsem za uklízečky, které byly nemocné.

Zhruba před půl rokem jsem si ale udělala živnost'ák, začala jsem se věnovat finančnímu poradenství. Ten úklid ve škole byl nárazový, finančnímu poradenství se věnuji doteď a doufám, že i dlouho budu.

1: Vypadá, že vás ta práce baví... Jak jste se k ní dostala? Přece jen je to trochu mimo váš vystudovaný obor...

2: Ano, baví mě to. Nabídku na spolupráci mi poskytl švagr, který se této oblasti věnuje už dlouho, takže spolupráce začala s ním a s dalšími lidmi v jeho pracovním kolektivu.

1: Jaký byl tedy prvotní důvod, že jste se rozhodla pracovat při rodičovské dovolené?

2: Naskytla se mi příležitost jak si vydělat zajímavé peníze, takže prvotním důvodem byly určitě finance. Dalším byla pak možnost změny, trochu vyjet ze stereotypu.

1: Jaké oblasti jste promýšlela při rozhodování, zda s prací začít či nikoliv?

2: Samozřejmě, že první byla obava, zda budeme v rodině zvládat vše časově, aby práce nešla na úkor péče, zejména o děti.

1: Takže jste musela zvážit časové hledisko... S kým jste to konzultovala?

2: V prvním případě s manželem, myslím si, že bez toho by to ani nešlo. S manželem jsme to všechno na počátku probírali, zda to budeme zvládat časově, velmi vděčná jsem především svým rodičům, kteří přijdou pohlídat kdykoliv, kdy potřebuju jet na schůzku za klientem.

1: Od rodiny jste měla tedy plnou podporu. A co na to blízké okolí? Jaká byla reakce?

2: Blízké okolí reagovalo dobře, podporují mě, a ostatní jsem ani moc nevnímala. Ale musím říct, že jsem se setkala i s negativním postojem, který podle mě pramení ze závisti...

1: Můžete být konkrétní?

2: Šlo o to, že jedna rodina nám blízká, teda aspoň do té doby byla, tak se divila, že raději nejsem s dětma a věnuji se i něčemu jinému, ale jak jsem říkala, bylo to v podstatě ze závisti, ve mě chtěli asi navodit pocit viny.

1: Měla jste v takových chvílích nutkání s prací skončit?

2: Zatím ne a doufám, že to tak i dlouho zůstane.

1: To bych vám přála... Když se ještě vrátím k podpoře blízkých, kdo vám tedy pomáhal s péčí o děti?

2: Schůzky si snažím domlouvat na odpoledne až podvečer, aby byl manžel doma, takže pokud není pracovně mimo, nebo nemá fotbalový trénink v Rakousku, tak děti zvládal on. Když doma není, tak se můžu vždy spolehnout na rodiče, kteří přijdou hlídat. V nejhorším případě, když nemůže manžel, ani moji rodiče, tak máme vedle v domě rodiče manžela, ale snažím se tuto možnost využívat co nejméně. Vzhledem k tomu, že máme nemocnou Terezku – má cystickou fibrózu, tak se v péči o ní musím v tom člověku na 100% spolehnout, což je pro mě manžel a moji rodiče. Mamka zvládá všechny věci, které jsou s Terezkou potřeba dělat – inhalace, dechová terapie. Odsávání hlenů, dodržování přísného hygienicko-epidemiologického režimu, podávání speciálních trávicích enzymů před každým jídlem, což u tchýně bohužel zatím nefunguje...

1: Uf, to klobouk dolů. Máte to opravdu těžké a o to složitější, když jste se rozhodla ještě pracovat. Manžel je tedy hlavní pomocná ruka... Je známo, že muži takové situace zvládají hůř. Fungoval tedy opravdu na 100%? Jak probíhala dělba práce v domácnosti a v péči o děti?

2: Děti zvládá na jedničku, domácnost v tu chvíli, kdy jsem pryč tak trochu stojí, ale musím říct, že se poslední dobou začal víc snažit. Bylo toho na mě opravdu už někdy moc. Přijela jsem ze schůzky třeba kolem dvaadvacáté hodiny, děti spaly, ale doma to bylo jak po výbuchu, takže následoval hodinový úklid a pak teprve jsem mohla chvíli vydechnout.

1: Když už jste narazila na to vydechnutí... Jak jste si zajišťovala chvíle pro sebe?

2: Tak tady musím ještě trochu zapracovat, chvíl pro sebe moc nemám. Chodím 2x týdně cvičit, tak během té hodiny a půl si hlavu pročistím a tělo zase pořádně unavím...

1: Jak tedy vypadá váš průměrný den, když zrovna pracujete?

2: Ráno vstávám v 6 hodin, abych si klidu vypila kafe a dala se dokupy. Kolem půl sedmé budím děti a manžela, připravím snídani, a o půl 8 vezu syna do školky, když je doma manžel, tak hlídá Terezku, když není, jede s námi. Když přijedu ze školky, tak nastává kolečko kolem péče o Terezku... inhalace, dechové cvičení...pak trochu poklidím, a když se Terezka zabaví hraním, tak se snažím pracovat-dělat přípravu na schůzky, obvolávat klienty, sebevzdělávání... Před obědem jdeme na chvíli ven, oběd přes pracovní týden nevařím, chodíme pro něj na základní školu. Na půl 12 jedeme pro Matýska do školky, rychlý nákup, uspat Terezku, a věnovat se aspoň 2 hodiny práci, Matýsek si vyhraje sám, nebo jde vedle za sestřenicí a bratrancem. Navečer pak probíhají schůzky s klienty nebo porady s týmem. Když děti spí, tak následuje úklid domácnosti, kvůli Terezce máme zvýšený hygienický režim-každý den savovat všechny odpady v domě, vytírat... střídáme se s manželem, ale stejně jsem nejspokojenější, když si udělám vše sama. Pak ještě na chvíli zapínám počítač, sleduji novinky u pojišťoven, dodělám resty ze dne.

1: To máte ten den pěkně našlápnutý... Máte nějaký figl nebo strategii, jak to všechno zvládáte?

2: Zatím zvládáme i bez figlů, tak uvidím, jak dlouho to vydrží...

1: A kdybyste se měla znovu rozhodovat o nástupu do práce během rodičovské, volila byste stejnou cestu?

2: Pro tuto práci jsem hodně zapálená a strašně mě baví, takže momentálně bych jinou cestu nevolila.

1: Nedovedu si představit, že byste musela řešit ještě jiné věci, ale přesto se vás zeptám... Musela jste kloubit ještě jinou oblast s rodinným a pracovním životem?

2: Teď nevím, co máte na mysli...

1: Myslím třeba školu...

2: Nene, u nás je vše ovlivněno nemocí Terežky, takže podstatný bylo, aby práce nějak neovlivnila péči o Terežku, na nic jiného už opravdu čas není.

1: Uvítala byste v této situaci nějakou pomoc od státu?

2: Uvítala... ale připadá mi, že je to v tomto státě spíše naopak...v dubnu mi končí mateřská dovolená, vzhledem k nemoci nemůže Terežka nastoupit do mateřské školky, je pro tyto děti s CF doporučována až předškolní výchova. Po dlouhých tahanicích jsme si vybojovali alespoň příspěvek na péči prvního stupně, ale za tři tisíce měsíčně prostě doma zůstat nemůžu. Samozřejmě máme jako většina rodin hypotéku a to nemalou, takže pro mě bylo rozhodování o práci a finanční zajištění rodiny do budoucna prioritou. Do předchozího zaměstnání se kvůli pracovní době vrátit nemůžu a ani nechci, přece jenom je Terežka často nemocná, takže pochybuji, že by mi zaměstnavatel toleroval, kdybych třeba každý měsíc musela zůstat s dcerou doma. Neustálé změny v sociální oblasti rodičům nemocných dětí moc nenapomáhají. U nás je to taky ztíženo tím, že toto onemocnění není časté a nemají ho například posudkoví lékaři pevně daný v tabulkách, takže z prvního posudku jsme zjistili, že Terežka je v podstatě zdravá...Vyhovoval by mi prodloužený rodičák u nemocných dětí. Prostě tak, jak to fungovalo dříve. Ale teď si každá rodina musí pomoci převážně sama.

1: Opravdu vás obdivuji, že to všechno zvládáte. Kdybyste mohla prozradit maminkám, které jsou v podobné situaci, jako vy 3 rady, které by pomohly ulehčit sladění rodinného a pracovního života, jak by zněly?

2: Nejzákladnější je pro mě podpora v rodině - manžel, rodiče, příbuzní – bez nich by to prostě nešlo.

... další postřeh... pokud to má některá maminka v hlavě nastaveno tak jak já – všechno musí být perfektní, jak výchova dětí, tak domácnost...tak na to pomůže jen čas, uvědomit si, že jsou i jiné priority, než mít každý den naklizeno, já sama jsem na to přišla až skoro po půl roce...

A s tím je spojená asi i třetí rada, že je opravdu důležité najít si pak čas taky sama na sebe a umět se pochválit, že jsme prostě tak dobré, že zvládneme sladit rodinný a pracovní život, když někomu dělá problém zvládnout třeba jen jednu část.

1: Moc vám děkuji a přeji hodně síly a štěstí v životě.

2: Děkuji, vám taky.

Dvojka:

1: Dobrý den, moc vám děkuji, že jste si na mě našla čas a umožníte mi s vámi udělat rozhovor. Ten mi pak bude sloužit je zpracování výzkumu mé bakalářské práce na téma Pracující maminky. Vaše jméno nebude nikde uvedené, rozhovor je anonymní. Kdyby vám nebylo cokoliv jasné nebo se chtěla doptat, tak není problém. Mohly bychom tedy začít?

2: Ano, určitě, je mi to jasné...

1: V první řadě bych se vás chtěla zeptat, kolik je vám let, kolik jste měla dětí, když jste začala pracovat a jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

2: Letos mi bude 27. Teď mám dvě děti a pracovala jsem během rodičáku u obou. A to poslední bylo co?

1: Jaké je prosím vaše dosažené vzdělání?

2: Joo, středoškolské s maturitou.

1: Moc děkuji... Každý, kdo se dostane do takové situace, musí rozmýšlet různé oblasti, úskalí, jestli práci vzít či nikoliv... Co bylo při rozhodování důležité pro vás?

2: Jediné, co zajímalo mě, tak bylo to, jestli má kdo hlídat děti a jestli je ta osoba spolehlivá.

1: A jaký byl tedy prvotní důvod, že jste se rozhodla při mateřské pracovat?

2: Většinou jsem dostala nabídku, na kterou jsem reagovala... Tím, že jsem i při rodičovství byla otevřená možnostem, že bych pracovala, tak pokaždé něco přišlo. Myslím, že to tak je... Když si mamina řekne striktně ne, že zůstane po celou dobu doma, tak se jí žádná nabídka nenaskytne...

1: To si taky myslím... Když k sobě někdo ty možnosti nepustí, tak žádné neprijdou... Ale k vám přišly. Když se to tedy stalo, tak rozhodovala jste se sama nebo jste se na někoho obrátila?

2: Vždy jsem možnost nástupu do práce konzultovala s manželem a následně s rodinou, jelikož byla potřeba podpora a pomoc i od ní.

1: Takže o manžela a rodiny jste měla jednoznačnou podporu... A jak to bylo s blízkým okolím?

2: Ostatní lidé to přijali taky v pohodě... Možná proběhly řeči typu „Ty jsi blázen, jak můžeš zvládat rodinu a ještě práci dohromady?!“ Většinou jsem se ale setkala s ohlasem, obdivem, uznáním.

1: To uznání je pro nás ženy hodně důležité, že? Moc se nám ho nedostává... Mě osobně nejvíc potěší od manžela... Jak vůbec vám váš manžel pomáhal s domácností? Měli jste nějak rozdělenou práci?

2: On funguje úplně stejně, jak funguju já... Vždy pomáhal, ať jsem v práci byla nebo ne.

1: Tak to je super, že to u vás takhle funguje. Ale i když to máte rozdělené, tak věřím, že jste si potřebovala občas odpočnout. Jak jste si zajišťovala tedy chvíle pro sebe?

2: Ve dny kdy, jsem do práce nechodila, jsem se po příchodu manžela z práce domů šla proběhnout, sednout si s kamarádkami na kafe. O víkendu, kdy mohli hlídat naši rodiče, jsme si dopřávali i nějakou tu volnou chvíli jen pro sebe s manželem.

1: A když jste chodila do práce, tak jak vypadal váš klasický pracovní den?

2: Do poslední práce, to jsem dělala servírku, jsem chodila v týdnu od 18h, byla to hospoda v centru města, takže tam bylo vždy hodně živo, končila jsem v jedenáct či o půlnoci, sedla do auta a jela domů. Nyní bych měla začít pracovat pár hodin týdně dopoledne jako referent zákaznického servisu. Předpokládám, že odvezu děti někomu na hlídání, pojedou na pár hodin do práce a poté si je vyzvednu... klasika.

1: Tak to vám teď začne trochu jiný režim, než když jste chodila do práce večer... Vychází nebo vycházel vám nějak vstříc váš zaměstnavatel?

2: V prvním případě vůbec, to bylo taky jedním z důvodů, proč jsem skončila, v dalších dvou ano. Je to jiné... V tom prvním to brali tak – chceš pracovat, pracuj jako ostatní. Víím, že by se neměly brát moc ohledy, ale zase, když byly děti nemocné a potřebovala jsem se u nich vystřídat s manželem, tak to moc nechápali... ale taky to bylo možná dané tím, že tam byly samý mladý holčiny po škole a ty děti neměly, takže žádné úlevy nepotřebovaly.

1: Zmiňujete, že v prvním zaměstnání jste tedy skončila z toho důvodu, že vám zaměstnavatel nevycházel vstříc. A v těch dalších... Neměla jste někdy nutkání opět všeho nechat?

2: To jo... Nebylo to často lehké... Zvlášť potom, když se narodila druhá dcera, tak toho na mě bylo zase víc... Ale vždycky se to nějak zvládlo a teď čekám na tu novou práci, snad to dopadne, už se moc těším.

1: A kdybyste se znovu ocitla s nynějšími zkušenostmi před několika roky před volbou, zda začít při mateřské pracovat, jak byste se rozhodla?

2: Rozhodla bych se stejně... I s tím, že mi kolikrát nebylo dobře, měla jsem všeho dost... Myslím si, že v dnešní době musí být člověk připraven na cokoli. Já pracuji i během mateřské zejména proto, abych po mateřské měla co nabídnout zaměstnavateli, snažím se stále nějak vzdělávat, nezakrňt., tak nějak být prostě vidět. Snažím se s manželem i dětmi trávit kvalitní společný čas, kdy jsme spolu. Ale faktem zůstává, že v dnešní době může být člověk rád, že práci má. Asi neumím čekat 6 let za plotnou a doufat, že s nástupem dětí do školky nastoupím i do práce, tak už to dnes nefunguje.

1: To je pravda, mám to v hlavě nastavené hodně podobně... Kdyby vám mohl ještě se vším pomoci stát, napadá vás, jak by to mohlo vypadat?

2: No, je pravda, že nějakou pomoc bych uvítala, ale jelikož pomoc od státu je holé sci-fi, tak se spoléhám radši na sebe.

1: Můžete prosím na závěr uvést 3 rady, které by mohly ženám ve vaší situaci ulehčit sladění rodinného a pracovního života? Možná jen takové poznatky, než rady.. Nehroutit se ze zbytečných maličkostí, ale radovat se z maličkostí. Zbytečně si nestěžovat, vždycky může být hůř. A určitě umět kvalitně odpočívat...

Trojka:

1: Dobrý den, moc děkuji, že jste mi vyšla vstříc a sešla se se mnou skrz rozhovor do mé bakalářské práce, která má název Pracující maminky. Na to jsme ale už narazily při domlouvání dnešní schůzky. V úvodu bych vám chtěla říct, že nikde nebude uvedeno vaše jméno, rozhovor je úplně anonymní... Můžeme tedy začít?

2: Ano, klidně.

1: V první řadě bych se chtěla zeptat, kolik je vám let, jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání a kolik jste měla dětí, když jste začala pracovat?

2: Noo... už je mi 33... udělala jsem si vošku, takže mám titul DiS. Dceři byly přesně dva roky, když jsem začala pracovat...

1: Děkuji... Můžu se zeptat kde a jako co pracujete?

2: Já vlastně pomáhám v přítelově firmě. Přítel má stavební firmu, specializuje se na izolátorství střech, bazenů, jímek a na spodní izolace staveb. Moje práce ve firmě je spravovat marketing, administrativu-psaní smluv a dohod se spolupracujícími živnostníky, poštu - elektronickou i normální, cenové nabídky odběratelům, reklamace, fakturace, účetnictví, komunikace s bankou a platby faktur a provozní věci.

1: To je hodně rozmanitá práce... Co vás přimělo k tomu, abyste do toho šla?

2: Bylo to hlavně to, že jsem mohla pomoci příteli s rozvojem firmy a také vyšší přínos peněz do rodiny.

1: Chápu tedy dobře, že finance byly až na druhém místě?

2: Tak určitě jsem měla v hlavě to, že budeme mít doma pár tisícovek navíc, ale hlavní pro mě byla pomoc, protože toho měl přítel zrovna hodně, je opravdu hodně pracovně vytížený a finanční stránku rodiny zabezpečuje stejně z velké části on.

1: Jak na to vůbec reagoval, když jste začala pracovat? Nebo nabídl vám to sám?

2: On mi vlastně prvně řekl, že by potřeboval externího zaměstnance, že se po někom bude shánět. A když jsme se pak jednou bavili večer doma, tak z toho vyplynulo to, že to budu dělat já. Takže jsme k tomu tak nějak nenásilně došli oba.

1: Takže manžel byl vlastně spokojený... A jak na to reagovalo vaše blízké okolí?

2: Rodina to vzala pozitivně. Brala to jako rodinnou výpomoc. Ale setkala jsem se i s opačným názorem... Některé kamarádky, většinou matky na rodičovské dovolené to odsuzovaly, že dítě si mám užít, že od toho je rodičovská dovolená, že o to nejlepší přijdu a tak.

1: A napadlo vás někdy s prací skončit, když jste slyšela i kritiku?

2: Někdy jsem měla takové slabší chvíle, ale ne kvůli dceři... Spíš to bylo tím, že toho bylo někdy moc. Jsme s manželem vlastně jak v práci, tak doma. Ale je to o zvyku...

1: Říkala jste, že je manžel hodně pracovně vytížený. Jak jste tedy zvládala péči o dceru a vlastně o celou domácnost?

2: Hodně mi pomáhala moje maminka. Když jsem potřebovala, tak došla a dceru pohlídala. Ale jinak se o ni i o domácnost starám většinou sama. Často jsem také pro dceru využívala místní rodinné centrum. Naštěstí mi ale práce umožňuje, že si můžu většinou sama určit, kdy a jak dlouho budu pracovat. Nedělám ani na plný úvazek, práce mi zabere cca 3 hodiny denně. Pracuji doma a je jen na mě, jak si čas naplánuji. Můžu si dovolit třeba jeden den nepracovat vůbec, ale deficit musím dohnat další dny. To, kolik budu mít ten den práce také záleží na odběratelích našich služeb. Pokud dcera ještě nechodila do státní školky - do prosince 2013 - bylo pro mě lepší pracovat v jednom dni déle, třeba 6 -9 hodin – to pak hlídání zajišťovala babička nebo centrum a pak mít třeba dva dny volno.

1: Myslím, že je opravdu výhodné, že si práci můžete rozvrhnout sama... Přesto věřím, že je to složité... Zvláště, když přítel hodně pracuje. Máte nějaký figl na to, jak všechno zvládat?

2: Hmm... Asi ani ne...

1: A umíte si zajišťovat nějaké chvíle pro sebe?

2: Tak těch tedy moc nemám, ale naštěstí je dcera „spáček“ takže jsem měla chvíle pro sebe jen, pokud spala, mimo to byly pouze vyjímečně a to v případě, když přítel hlídal.

1: A jak jste tedy ty volné chvíle trávila?

2: No, pokud jsem byla doma, tak jsem se natáhla a prostě jen tak ležela a odpočívala nebo si k tomu pustila nějaký film. Pokud přítel hlídal, tak jsem si zašla na cvičení nebo s kamarádkami na pokec.

1: Musela jste kloubit ještě jinou oblast s rodinným a pracovním životem?

2: No ten volný čas, ten dost ubyl a partnerský život dostal takový dost „pracovní“ nádech, protože se vlastně v našem volném čase dost bavíme o pracovních věcech... ale problém v tom zatím nevidím.

1: Můžete na závěr uvést 3 rady, které by mohly ženám ve vaší situaci ulehčit sladění rodinného a pracovního života?

2: Tak první... aby se ženy nepodceňovaly, že je na některou pozici nevezmou, že nemají šanci. Ženy na mateřské jsou přece nejlepší logisticky ☺ Napláňovat den tak aby stihly práci, rodinu, sebe a děti... málo který chlap by to dal.

Další mě napadá, že by se za každou cenu neměly upínat na dítě a nevymlouvat se na něj... tohle je tedy dost individuální a neplatí to vždy. Jsou ženy, které by i práci měly, ale myslí si, že dítě by utrpělo nějakou újmu, ale ve většině případů dítě nese změnu daleko lépe než samotná matka. Dítě přestane být fixované, naučí se od jiných lidí, skupin nové věci a tak

No, a když už pracujete, doporučuji mít ventil. Opravdu si najít pár minut času pouze na sebe a hlavně stále udržovat komunikaci s partnerem, na kterého Vám už moc času nezbyde.

1: Ještě jednou vám moc děkuji za poskytnuté informace a přeji hodně úspěchů v životě.

2: Není za co...

Čtyřka:

1: Dobrý den, v první řadě vám děkuji za váš čas, že s vámi můžu udělat rozhovor do mé bakalářské práce na téma Pracující maminky. Vše bude anonymní, vaše jméno nikde uvádět nebudu. Jako první by mě zajímalo, kolik je vám let, jaké máte nejvyšší dosažené vzdělání a kolik jste měla dětí, když jste začala pracovat?

2: Tak je mi 33 let, mám udělanou vysokou školu a zatím mám jedno dítě, dceru Emičku.

1: Děkuji... Můžete mi říct, jaké jste promýšlela oblasti, když jste se rozhodovala, jestli s prací začnete či nikoliv?

2: Převážně to byla oblast finanční. Znamená to, že vidina přínosu peněz navíc do naší rodiny byla pro mě prioritou. Samozřejmě se mi honily v hlavě další myšlenky... Jak to zvládnou, kdo bude hlídat Emču, co na to řekne manžel atd...

1: A jak to tedy dopadlo s manželem, co na to řekl? A co rodina a blízké okolí?

2: Manžel mě na 100% podporoval. Musela jsem teda zapojit i mamku a babičku, protože práce bylo hodně. Dělán korektury pro firmy, píšu články pro firmy a internetové portály. Babička je naštěstí v důchodu a ještě čupr, takže nebyl problém se s ní domluvit na hlídání Emči v jakoukoliv hodinu a já jsem mohla pracovat. Ale bylo to teda hektické. Emči bylo vlastně 6 měsíců, když jsem začala pracovat, takže to opravdu bylo náročně, ale všichni to zvládli. Já jsem vlastně hodně využívala home office, takže jsem práci dělala z domů, ale Emča se mnou doma prostě být nemohla, pokud tedy nespala. Potřebovala jsem úplný klid a soustředění.

1: Takže jste nemohla pracovat, ani když byl manžel doma?

2: To jo, to jsem pracovala, protože si šli hrát do jiné místnosti, mám doma takovou svou kukaň, kde mám od všeho klid. Manžel funguje vážně úžasně. Automaticky se po návratu z práce věnoval Emičce. Máme harmonický vztah, který bych přála všem. Ohledně domácnosti není nijak náročný, naopak třeba nákupy a jiné věci obstarává sám.

1: Tak to je vážně fajn, že vám to takhle funguje. Podle toho, jak to vše popisujete, tak vypadá, že jste jela vážně nadoraz... Měla jste také nějaké své volno?

2: To moc ne, vlastně vůbec. Jen co byla chvíle, tak jsem se věnovala práci. Maximálně někdy v noci jsem přečetla pár stránek z knížky, to bylo ale velmi výjimečně.

1: To musí být ale vyčerpávající... Neměla jste někdy chuť to v práci ukončit?

2: Noo, téměř každý den... Hlavně, když je má práce termínovaná, dokumenty mají být odeslané do určité hodiny a malá zrovna vyžadovala moji pozornost...

1: A co vám tedy pomáhalo, abyste to zvládala a nepřestala?

2: Asi jen vůle a zodpovědnost... Věděla jsem, že když přestanu, přijdu o svoje rozjeté zakázky a už se třeba k práci nebudu moct vrátit. A taky jsem si byla vědomá toho, že bysme jako rodina přišli o dost peněz.

1: A mohl vám vaši situaci nějak usnadňovat i zaměstnavatel? Vycházel vám vstříc?

2: Určitě se snažil. Hlavně ze začátku... šlo se s ním domluvit na prodloužení termínů a náplň práce byla snižena dle mých požadavků na minimum.

1: Musela jste navíc ještě kloubit jinou oblast s rodinným a pracovním životem?

2: To ano, když byly malé 2 roky, tak jsem začala ještě studovat vysokou školu.

1: Tak to klobouk dolů. Ale je vidět, že to všechno zvládáte... Mohla bych vás na závěr poprosit o 3 rady, které by mohly ženám ve vaší situaci ulehčit sladění rodinného a pracovního života?

2: Tak v první řadě asi dodržovat životosprávu – hlavně jídlo a spánek, potom neslibovat to, co je náročné splnit – lehce potom může dojít k frustraci. A v neposlední řadě je podle mě důležité – samozřejmě, když je to možné - mít dobré vztahy s prarodiči, aneb hýčkat si hlídací babičky

Pětka:

1: Dobrý den, moc děkuji, že jste si na mě udělala čas. Píšu bakalářskou práci na téma Pracující maminky a budu moc ráda, když mi odpovíte na několik otázek... Nikde nebude uvedeno vaše jméno, vše bude anonymní. Můžeme tedy začít?

2: Ano, můžeme...

1: Na úvod bych se chtěla zeptat, kolik je vám let, kolik jste měla dětí, když jste začala pracovat a jaké je vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

2: Je mi 31 let. Pracovat jsem začala, když jsem měla dvě děti a moje nejvyšší dosažené vzdělání je vyšší odborné v oboru sociální práce.

1: Kolik roků tedy bylo dětem, když jste začala pracovat? Jde mi o to, jestli jste musela řešit hlídání úplně nebo jste měla zajištěnou školku...

2: Když jsem začala pracovat, tak bylo mladší dceři 5 měsíců a starší dceři tři roky. Takže u starší dcery jsem již využívala na část dne školku, ale mladší musel zajistit někdo z rodiny. Ale pracuji na částečný pracovní úvazek a mám pružnou pracovní dobu, takže hodně věcí se dalo zvládat.

1: Zmiňujete zajištění mladší dcery někým z rodiny. Kdo vám tedy pomáhal, v kom jste měla největší podporu?

2: Když jsem se rozhodovala o té práci, jestli ji vzít nebo ne, tak jsem pochopitelně situaci probrala i s manželem, maminkou a sestrou, od kterých jsem potřebovala pomoc při zajištění hlídání dětí v době, kdy budu v práci. Podporu od nich mám tedy v plné míře... Manžel je naštěstí zvyklý mi s péčí o děti pomáhat ve velké míře, tráví s námi hodně času, takže péči o děti v době mé nepřítomnosti zajistil bez problémů - krmení, koupání, přebalování mu nedělá žádný problém. A mamka se ségrou jsou v péči o děti zběhlé. Sestra má sama tři děti a mamka tedy dohromady 5 vnoučat, se kterými nám pořád pomáhá.

1: Říkáte, že manžel starost o děti zvládá bez problémů... A jak fungoval třeba v domácnosti? Měli jste nějak rozdělené úkoly?

2: Jsem takový typ člověka, že si raději všechno udělám sama. Ale samozřejmě, když bylo potřeba nebo když mě chtěl manžel jen tak potěšit, připravil třeba večeři nebo umyl nádobí.

1: Tak je vidět, že od rodiny máte opravdu plnou podporu. A jak na to reagovalo blízké okolí, když se dozvědělo, že budete při dětech pracovat?

2: Okolí mne podporovalo a důvody, proč jsem nastoupila do práce, chápalo. Obzvláště kamarádky - maminky, které jsou taktéž na mateřské dovolené, mou potřebu se realizovat jinde, než ve výchově dětí chápaly.

1: Jaké oblasti jste jako první promýšlela při rozhodování, jestli práci vzít či nikoliv?

2: Hlavní pro mě bylo zajištění dětí, takže první, co mě blesklo hlavou bylo, kdo by mi mohl pomoci s hlídáním.

1: A jaký byl vůbec prvotní důvod, že jste se rozhodla na rodičovské dovolené pracovat?

2: Prvotní důvod pro přijetí nabídky práce byla vidina změny stereotypu na mateřské, dále poté fakt, že se i nadále budu orientovat v oboru, který jsem vystudovala a také finanční přivýdělek.

1: Někteří zaměstnavatelé bohužel neberou na vědomí, že by matky malých dětí potřebovaly určité výhody, úlevy... Jak to bylo s vaším zaměstnavatelem? Vycházel vám nějak vstříc?

2: Zaměstnavatel mi určitě vyšel vstříc, především pružnou pracovní dobou. Naštěstí to ale tato práce umožňovala. Chodím dělat sociální šetření k lidem, kteří si zažádali o příspěvek na péči. Takže jim je jedno, jestli tam přijdu dopoledne nebo večer. A to byla obrovská výhoda.

1: Když už jsme u toho... Jak tedy vypadal váš průměrný pracovní den?

2: Jak jsem už zmínila, tak jsem měla pružnou pracovní dobu, tudíž jsem se snažila si práci nahromadit pouze na několik dnů v měsíci. Když jsem do práce

šla, tak většinou dopoledne. Ráno jsem vypravila starší dcerku do školky, kam ji poté manžel odvezl. Mladší dcerku jsem přebalila, nakrmila a poté přijela sestra, která ji v době, kdy jsem byla v práci, pohlídala. Až jsem se vrátila, tak jsem péči o mladší dcerku převzala já, vyzvedla jsem starší dceru ze školky a poté už byl program stejný, jako každý den – vycházka, úklid domácnosti, příprava večeře, koupání, ukládání dětí postýlek... Až děti usnuly, tak jsem si dodělávala práci na PC, která někdy trvala i do nočních hodin. Pokud jsem šla do práce odpoledne, tak děti hlídala mamka nebo manžel.

1: Určitě to muselo být někdy náročné... Měla jste někdy nutkání s prací skončit?

2: Žádné větší nutkání asi ne... Pouze byly okamžiky, kdy bych byla raději s dětmi než v práci a to především v době, když jedna nebo druhá z dcer onemocněla a já jsem viděla, že by mě potřebovaly doma. Proto jsem si někdy díky pružné pracovní době odkládala práci na pozdější dobu.

1: Musela jste kloubit ještě jinou oblast s rodinným a pracovním životem?

2: Asi to byly mé sportovní aktivity, u kterých jsem měla pevně dané hodiny.

1: Jakým způsobem jste si tedy zajišťovala chvíle pro sebe?

2: I přes to, že chodím do práce a péče o děti je někdy časově náročná, si snažím najít chvílky pro sebe. Snažím se udělat si čas na cvičení, kadeřnici, kosmetiku nebo péči o nehty, případně posezení s kamarádkami, i když pochopitelně v omezené míře.

1: Měla jste na to nějaký figl? Abyste vše dohromady zvládala?

2: Asi hlavně to, že jsem se snažila udělat čas pro sebe a práci vykonávat v co nejmenší počet dnů. Ty byly někdy hodně časově náročné, ale pak jsem věděla, že je spousta dní, kdy se můžu dětem věnovat na plno.

1: A kdybyste se vrátila s těmi zkušenostmi, které máte, do doby, že byste se opět měla rozhodnout, zda do toho všeho půjdete, volila byste stejnou cestu?

2: Ted' zrovna čekám na prodloužení smlouvy, a pokud mi prodloužena bude, tak nabídku na práci bez váhání opět přijmu.

1: Když se zamyslíte nad nějakou pomocí ze strany státu, uvítala byste nějakou?

2: Určitě bych jinou pomoc uvítala. Především větší finanční podporu maminkám na mateřské. Neříkám, že je to můj případ, ale věřím, že když by rodičovský nebyl vyplácen v tak nízké výši, možná by některé maminky práci v době, kdy se mají starat o děti, nemusely řešit.

1: Kdybyste mohla poradit maminkám v podobné situaci, jako jste vy, s tím, jak si ulehčit sladění rodinného a pracovního života, co by vás napadlo za nějaké 3 rady?

2: Tak v první řadě bych radila, aby si zajistily v co největší míře podporu od své rodiny. Aby si uměly prosadit, co se jejich pracovní doby a svých volnočasových aktivit týče. Myslím si, že je důležité, aby si i přes všechny rodinné a pracovní povinnosti našly čas pro své zájmy a koníčky a hlavně aby neomezovaly kontakt s ostatními lidmi – kamarádkami, známými. Ze své vlastní zkušenosti vím, že když si zajdu s kamarádkou na kafe, tak na všechny pracovní a rodinné povinnosti v uvozovkách zapomínám a domů se vracím ve velmi dobré náladě a nabitá energií, která mi pomůže zvládnutí povinností v dalších dnech.

1: Moc vám děkuji za rozhovor a ať se vám i nadále daří.

2: Děkuji, i vám...

Šestka:

1: Ahoj Verčo, moc díky, že sis na mě udělala ve svém vytíženém životě čas. Jak jsem ti už říkala, píšu bakalářskou práci na téma Pracující maminky a ty jsi vlastně byla první, na koho jsem si při výběru vzpomněla. Tvoje jméno nebude nikde uvedené, pokud nebudeš chtít na něco odpovídat, tak nemusíš a kdyby ti nebylo cokoliv jasné, tak se ptej. Můžeme tedy začít?

2: Ano, už se těším.

1: Víím, že je ti 30 let a máš hotové vysokoškolské vzdělání a pracuješ jako ředitelka novoměstských kulturních zařízení. Ale kolik bylo Honzíkoví, když jsi začala pracovat a na jaký úvazek pracuješ?

2: Honzíkoví bylo teprve půl roku, začala jsem pracovat vlastně hned, jak mi skončila mateřská a začal rodičák. Dělam na plný úvazek, ale je to jen na papíře. Ve skutečnosti tahle práce vyžaduje mnohem více času.

1: Tomu věřím, že to musí být náročné... Co tě k tomu tedy vedlo, že jsi začala pracovat na rodičáku?

2: Po téhle šanci jsem vyjela hlavně kvůli penězům. Máme hypotéku a jakákoliv koruna navíc se hodí. A taky mě ta práce lákala, bylo to něco nového, neznámého...

1: Nějak si nedovedu představit, jak to u vás vypadá s péčí o Honzíka a starostí o domácnost, když pracujete oba na plný úvazek. Máte nějak rozdělenou práci?

2: No, kromě nás dvou nám pomáhají ještě Petrovi rodiče, kteří nám sami nabídli pomoc. Jinak Petr hlídá 3 dny v týdnu, jelikož má jednu za 3 dny 24 hodinovou službu a pak má 48 hodin volno. No, takže manžel hlídá přes den, když nemá službu a já odpoledne, večer a v noci. S domácností taky pomáhá. Víc samozřejmě dělá mužské věci, například řeže dřevo... Pomůže mi tak, že mi ho třeba nachystá do kotelny. Od té doby, co oba při dítěti pracujeme, se nestalo, že bych něco dělala v domácnosti a on by ležel na gauči. Když vařím, tak mi buď pomůže, nebo vytře podlahu. Prostě musíme fungovat oba...

1: Manžel opravdu funguje dobře... Ty jsi vlastně v práci sama svým pánem. Můžeš si to tedy nějak ulehčit?

2: Velkou výhodou je, že si čas plánuji sama. Pokud splním úkoly, které mám, tak je jedno, jestli pracuji 2 hodiny doma nebo jsem v kanceláři. Časově mám ale náročnější práci a manžel si hodně stěžuje, že jen pracuji.

1: Dokážeš vydechnout? Udělat si čas jen pro sebe?

2: Tak to vůbec, nemám ani žádné volné chvíle. Chtěla jsem sem tam trochu sportovat, ale už to nedávám. Nedokážu si představit, že řeknu manželovi po tom, co jsem po čtvrté hodině přišla domů, že jdu na sedmou na aerobic.

1: Musí to být ale hrozně vyčerpávající, když si člověk nemůže ani chvíli odpočnout. Neměla jsi někdy nutkání s prací skončit?

2: Ano a to hodně často. Když to přestává dávat manžel – nemají na mateřství geny... Když si přijdu nevyspalá a unavená... Vzhledem k tomu, že zastávám vedoucí funkci, tak mi práce nikdy nekončí. Chuť skončit mám, když si vezmu dovolenou a stejně vždycky přijde nějaký problém, který musím řešit. Když vyřizuju spoustu telefonátů... Pokaždé když takto telefonuji, syn je nervózní a začne plakat. Přestávám mít čas na sebe a na manžela... A do toho ještě, když slýchávám od té starší generace, že mnou pohrdá, prý mi to s dítětem sluší víc než v práci... Ale na druhou stranu od vrstevnic mám podporu, chápou to. Často si také pár hodin přivydělávají nebo dělají někde dobrovolnice.

1: Verčo, kdyby ses měla znovu rozhodovat, zda začneš na rodičáku pracovat, volila bys stejnou cestu?

2: Možná, záleží na okolnostech... Moje představa ideální práce u mateřské je na 0,25-0,3 úvazku. Klidně mimo domov, jelikož doma se dá dělat až večer nebo v noci, když jde dítě spát. A perfektní práce by byla ta, kterou si nebereš domů. Líbilo by se mi třeba na pár hodin někde učit, ale už teď vím, že si budu dělat přípravy doma nebo vymýšlet něco jiného. Ideální je práce, za kterou můžeš zavřít dveře... třeba mě napadá sekretářka, pokladní, účetní...

1: Víím, že by to byl dlouhý výčet, ale zkus mi aspoň trochu nastínit tvůj průměrný pracovní den...

2: Tak ráno chodím do práce podle toho, kdo hlídá... Jestli je doma Petr, tak můžu jít klidně i na šestou. Pokud je v práci, tak čekám na babičku a to se do práce nedostanu dřív než na sedmou. A pak začíná kolotoč. Průměrně vyřizuju za den 30 telefonů, 140 mailů. V kanceláři se objeví 3-5 lidí za hodinu, kteří chtějí něco řešit. Klid na složitější úkoly mám až po třetí hodině nebo v noci doma. Pracuji o víkendech a svátcích. Můj šéf předpokládá, že se pracuje i v neděli. A po práci se snažím doma nejdřív něco poklidit, uvařit nebo alespoň nachystat večeři a když musím, tak ještě v noci dodělávám resty z práce.

1: Máš nějaký figl nebo strategii, jak tohle všechno zvládáš?

2: Zatím nic takového, ale víím, že když přijde druhá mateřská, tak už to takto dělat nechci.

1: To ti věřím, musí to být náročné... Neuvítala bys třeba nějakou pomoc od státu?

2: Od státu ne, nemyslím si, že je to na státě. Každý podnikatel musí časem přijít na to, že je pro něj výhodnější mít třeba účetní na mateřské, která pracuje z domu a nemusí pro ni mít kancelář a vytápět ji. I já jsem připravená, že kdyby zaměstnankyně, která je teď na mateřské chtěla pracovat, umožním jí to. Nemusím nikoho zaškolovat a seznamovat s novou problematikou. Jediný problém je ta půlroční mateřská. Zde nevím, zda jde na mateřské přivydělávat... Protože když už si budu jako zaměstnavatel muset najít na půl roku, tak už tu ženu na mateřské a rodičáku nepotřebuji. Ale pokud mi to ulehčí práci a nebudu si ji muset hledat vůbec, nechala bych si tu, která je na mateřské. Tedy aspoň částečně...

1: Ano, rozumím ti... Co víím já, tak zaměstnankyně nemůže během mateřské pracovat na klasický pracovní poměr u stejného zaměstnavatele, u kterého pracovala před mateřskou. Ale jde to obejít třeba dohodou o provedení práce... Veru, ještě tě poprosím o poslední odpověď. Můžeš uvést nějaké 3 rady nebo

doporučení, které by mohly ženám v tvój situaci ulehčit sladění rodinného a pracovního života?

2: Tak to asi ne... Moje situace není vůbec ideální na to, abych dávala rady. Každá to chce mít jinak. Nedokážu si povídat se ženami, jejichž život se točí jen kolem dítěte. Podle mě se všechny v roli matky přeceňují, jak kdyby to dítě bez nich nemohlo ani existovat. Myslím si, že se té ženě v tom mateřství její osobnost úplně ztratí. Na druhou stranu je mi často líto, že jsem v práci a ne s Honzíkem. Takže vlastně jednu radu mám – nikdy ne práci na rodičáku na plný úvazek. Ale pár hodin neuškodí.

1: Verčo, děkuji ti za vyčerpávající odpovědi a ať se ti daří v pracovním i rodinném životě.

2. Díky, tobě taky.

Sedmička:

1: Ahoj Luci, moc ti děkuji, že jsme se mohly sejít a že mi umožníš udělat s tebou rozhovor, který mi bude sloužit k vyhodnocení mé bakalářské práce, která se jmenuje Pracující maminky. Tvoje jméno nebude nikde uvedené, vše bude anonymní. Kdybys na něco nechtěla odpovídat, tak nemusíš a kdykoliv se na cokoliv ptej. Můžeme tedy začít?

2: Jasně, můžeme...

1: Na začátku bych se tě chtěla zeptat, kolik je ti let, kolik jsi měla dětí, když jsi začala pracovat a jaké je tvoje nejvyšší dosažené vzdělání?

2: Tak teď je mi 30 let, doma mám zatím jen Honzíka a mám ukončené vyšší odborné vzdělání.

1: Díky, kolik vlastně bylo Honzíkovi, když jsi začala pracovat a na jaký úvazek jsi pracovala?

2: Honzíkovi bylo půl roku, práce se mi naskytla v době, kdy mi končila mateřská a začínal rodičák. Dělala jsem jen na čtvrt úvazku a dělala jsem koordinátora dobrovolnictví. To jsem vlastně dělala do dubna loňského roku a od té doby jsem nastoupila u jiného zaměstnavatele na plný úvazek.

1: Jaké oblasti jsi promýšlela při rozhodování, jestli tu práci vzít?

2: Tak u mě to prvotně to, abych měla zajištěné hlídání po Honzíkovi a potom mě taky samozřejmě lákala finanční situace. Ten první půlrok na mateřské se dal celkem finančně zvládat, protože jsem neklesla oproti předchozímu platu o tolik, ale přechodem na rodičák jsem klesla skoro o 4 tisíce.

1: Takže to, že ses rozhodla, že s prací začneš, byly hlavně peníze?

2: To určitě... To byl primární důvod. Taky mi ale v rozhodování pomohly informace od zaměstnavatele ohledně pracovní doby a způsobu práce. Sdělil mi, že si budu moct volně volit svou pracovní dobu a že mi umožní pracovat i z domova. Pak jsem si taky říkala, že aspoň na chvíli si budu moct odpočnout od

toho stereotypu a že pro Honzíka bude určitě dobré, že si zvykne i na někoho jiného. A teď to vidím jako obrovskou výhodu, protože nikdy neměl problémy u někoho přespát, začlenit se do kolektivu ve školce a nikoho se celkem moc nebojí...

1: Rozhodovala ses tedy sama? Nebo jsi to s někým probírala?

2: Řekla jsem to manželovi, ten s tím problém neměl. Ale nejdůležitější osobou pro mě byla moje mamka, protože jsem do práce měla chodit hlavně dopoledne a to byl manžel v práci, takže by se ho hlídání stejně netýkalo. Mamka, jelikož chodí do nemocnice do služeb, tak jsem věděla, že bude moct hlídat i dopoledne. Tak jsem to s ní probrala a její reakce byla super. Byla dokonce ráda, že si malého užije.

1: Nejbližší rodina tě tedy plně podporovala. A co blízké okolí?

2: Tak třeba babička z toho moc nadšená nebyla. Ale je ze staré školy. Vidí to, že by matka měla zůstat s dítětem doma a ničemu jinému se nevěnovat. Ale ostatní to brali celkem dobře. Od některých kamarádek jsem třeba dostala i uznání, že jsem dobrá, že do toho jdu, že ony by na to neměly. Vlastně jsem se ještě ve stejné době, kdy jsem začala pracovat, dostala na vysokou školu, takže to bylo další haló. Ale je fakt, že toho jsem se zalekla i já... Že jsem si chvílemi říkala, jestli jsem to nepřehnala, ale teď vidím, že se to zvládnout dá.

1: Jak jsi zapojovala manžela? Měli jste nějak rozdělené domácí práce?

2: Ze začátku jsem to nijak neřešila... Naopak jsem si říkala – dala ses na boj, tak bojuj. Ale po několika měsících už mi to někdy přerůstalo přes hlavu a řekla jsem si dost. S manželem jsme si nastavili nějaká pravidla, takže se musel zapojovat víc. Někdy nachystal oběd nebo večeři, umyl nádobí, dělal úklid v baráku a víc se věnoval Honzíkově. Pomohlo nám, že jsme si napsali na papír, kdo dělá jaké činnosti a manžel jasně pochopil, když v jeho sloupku viděl jen jeho práci a maximálně hodinovou starost o Honzíka, že je to trochu nevyrovnané.

1: To je super nápad, si to napsat... Člověk si asi dost věcí uvědomí. Můžeš mi popsat, jak vypadal tvůj průměrný pracovní den?

2: Je těžké popisovat průměrný den, protože ta práce byla tak strašně různorodá, že jsem pracovala pokaždé jinak. Ten čtvrt úvazek byl hlavně jen na papíře, ale ve skutečnosti jsem musela té práci udělat mnohem víc. Někdy to byla práce jen na dvě hodiny v kanceláři, někdy jsem musela být v terénu téměř celý den a někdy jsem pořádala i víkendové akce. Ale pokud byl celkem klid, tak to vypadalo asi tak, že ráno jsme se s Honzíkem vypravili, zavedla jsem ho k mamce a utíkala do práce. Tam jsem si pobyla cca 2-3 hodiny. Pak jsem šla zpátky pro Honzu, šli jsme třeba ven nebo pokoupit. Doma jsem chystala oběd na další den, večeři, trochu poklidila, pohráli jsme si a když přišel domů manžel, tak mě vystřídal. To jsem si mohla dát v klidu kafe nebo se na chvíli natáhnout. Večer, když Honzík usnul, tak jsem zasedla k počítači, vyřídila pracovní poštu a dodělala, co bylo ještě potřeba nebo jsem musela plnit úkoly do školy nebo se učit. Takže i když se řekne čtvrt úvazku v práci, tak se člověk málokdy přes den zastavil...

1: Ale odpočívat je potřeba... Zajišťovala sis nějaké chvíle pro sebe?

2: To určitě ano... Nenechala jsem se odbýt, jako nějaká puťka, co slušně sedí doma a čeká, až chlap přijde z hospody. Jednu dobu jsem chodila na jógu, na kolečkové brusle s kamarádkou. Jednou týdně jsem si zašla na víno. A když už jsem opravdu padala na hubu, tak jsem si šla odpoledne na tvrdo lehnout a vyspat se. Kluky jsem vyhnala ven na procházku a bylo to.

1: Však to je potřeba... Luci, měla jsi nějaký fígl na to, že jsi to zvládala?

2: No, tak jak jsem říkala už před chvílí, nenechat se odbýt, když prostě potřebuješ vydechnout.

1: A kdyby ses měla znovu rozhodovat o nástupu do práce během péče o dítě, volila bys stejnou cestu?

2: Stoprocentně jo. Trochu nám to i urovnalo vztah s manželem. On poznal, že i já mám své potřeby. I když on nosí domů víc peněz, tak nechci doma zakrknět. Můžu se pořád vzdělávat, být v obraze a jednou třeba těch peněz domů donést víc. A už teď vím, že pokud se ještě zadaří a přijde druhé mimčo, tak nějakou tu práci budu sama vyhledávat a ne čekat, až mi něco spadne do klína. To už ani nebudu muset

řešit školu, takže mi o starost ubyde a všechno se bude zvládat líp a ve větším klidu.

1: Uvítala bys nějakou jinou pomoc od státu, než kterou v současné době nabízí?

2: No, možná se od mamin čeká, že by chtěly víc peněz na rodičáku, ale tohle není můj případ. Myslím, že to, že jsou ty finance omezené, tak ty ženský nějak nutí nebo aspoň podněcuje k tomu, aby něco dělaly. Nevím, možná je to jen můj případ (i když si to nemyslím), ale já neumím čekat doma, sedět, koukat, jak ubíhá čas a očekávat, že po rodičáku po mě bude každý zaměstnavatel toužit. Ani neumím moc odpočívat, jsem hodně aktivní člověk, takže mi život v presu a poklusu asi vyhovuje. Takže abych odpověděla na otázku... ne, od státu nic nečekám a jsem připravená na to, že si musím pomoci sama, když budu chtít.

1: Děkuji... Mohla bys mi na závěr uvést 3 rady, které by mohly ženám v tvé situaci ulehčit sladění rodinného a pracovního života?

2: Tak určitě si prosadit svou, naučit se říkat ne. Nejsme méněcennější než naši muži. Druhé mě napadá, umět odpočívat... Některá potřebuje odpočívat každý den, některá jednou týdně, ale odpočinek je důležitý. A třetí – aby se maminky nebály toho, že bez nich dítě půl dne nepřežije.

1: Luci, moc děkuji za rozhovor a ať se ti daří.

2. Děkuji, tobě taky.